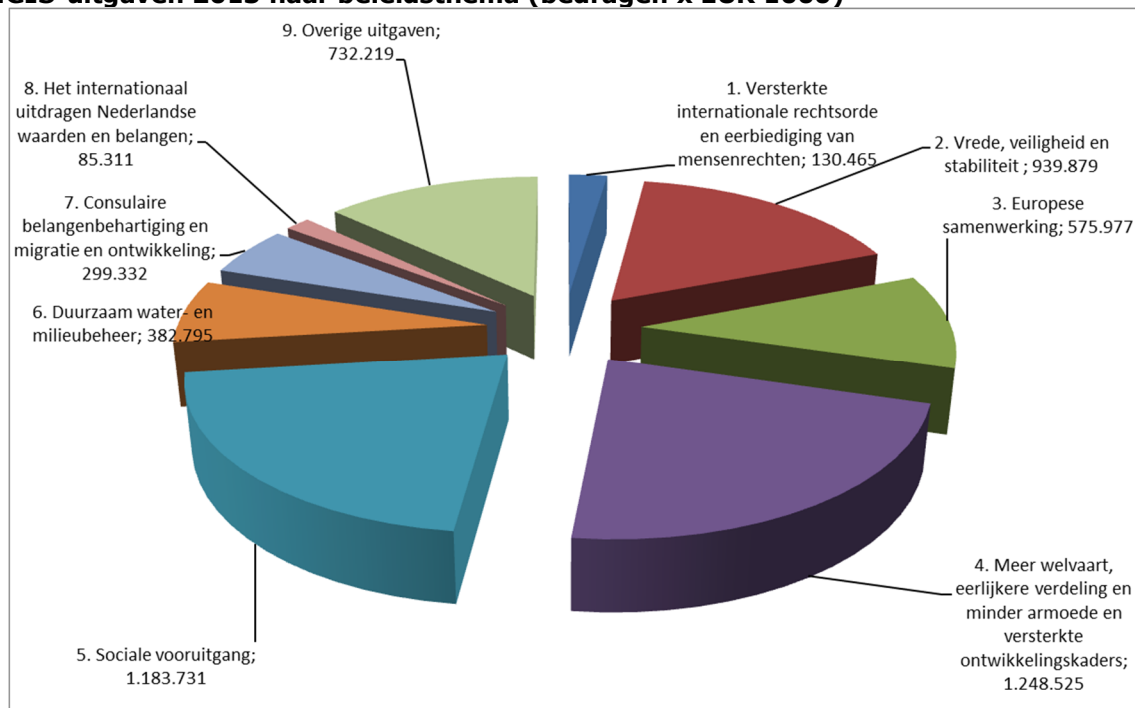

Homogene Groep Internationale Samenwerking Jaarverslag 2013

Ministerie van Buitenlandse Zaken

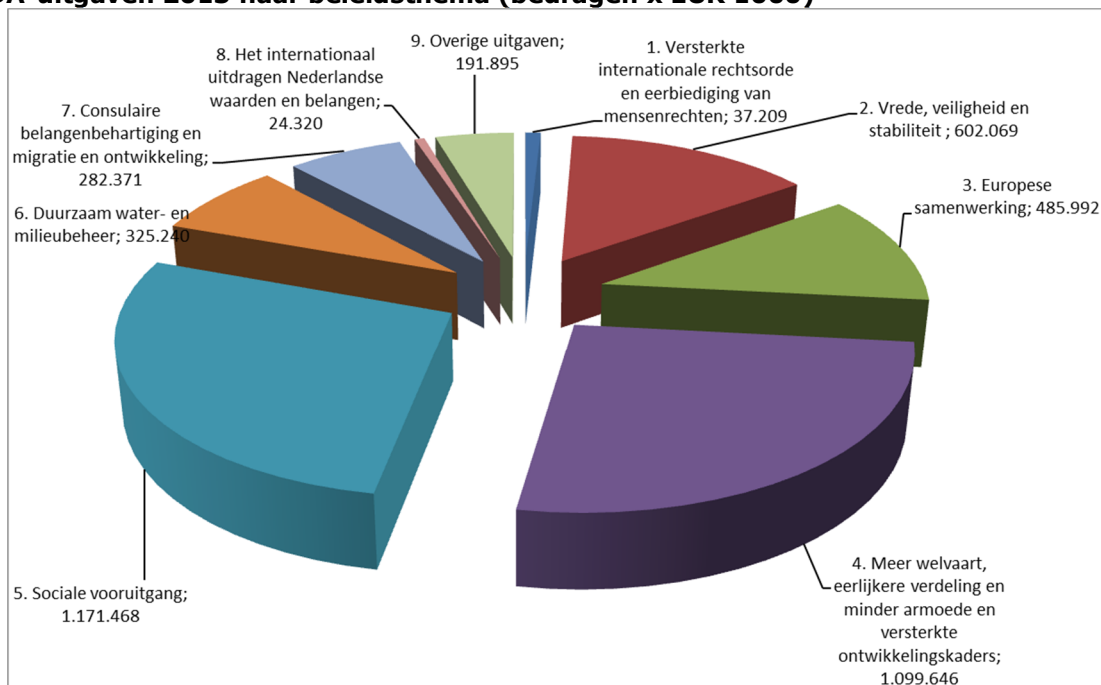
1. HGIS-uitgaven 2013 naar beleidsthema (bedragen x EUR 1000)

Totale omvang van de HGIS 2013: EUR 5,578 miljard

Begroting en realisaties 2013 naar beleidsthema	Begroting 2013	Mutatie	Realisatie 2013
1. Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten	142.929	-12.464	130.465
2. Vrede, veiligheid en stabiliteit	969.300	-29.421	939.879
3. Europese samenwerking	596.385	-20.408	575.977
4. Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede en versterkte ontwikkelingskaders	1.234.859	13.666	1.248.525
5. Sociale vooruitgang	1.167.858	15.873	1.183.731
6. Duurzaam water- en milieubeheer	480.181	-97.386	382.795
7. Consulaire belangenbehartiging en migratie en ontwikkeling	296.323	3.009	299.332
8. Het internationaal uitdragen Nederlandse waarden en belangen	77.452	7.859	85.311
9. Overige uitgaven	851.084	-118.865	732.219
Totaal	5.816.371	-238.137	5.578.234

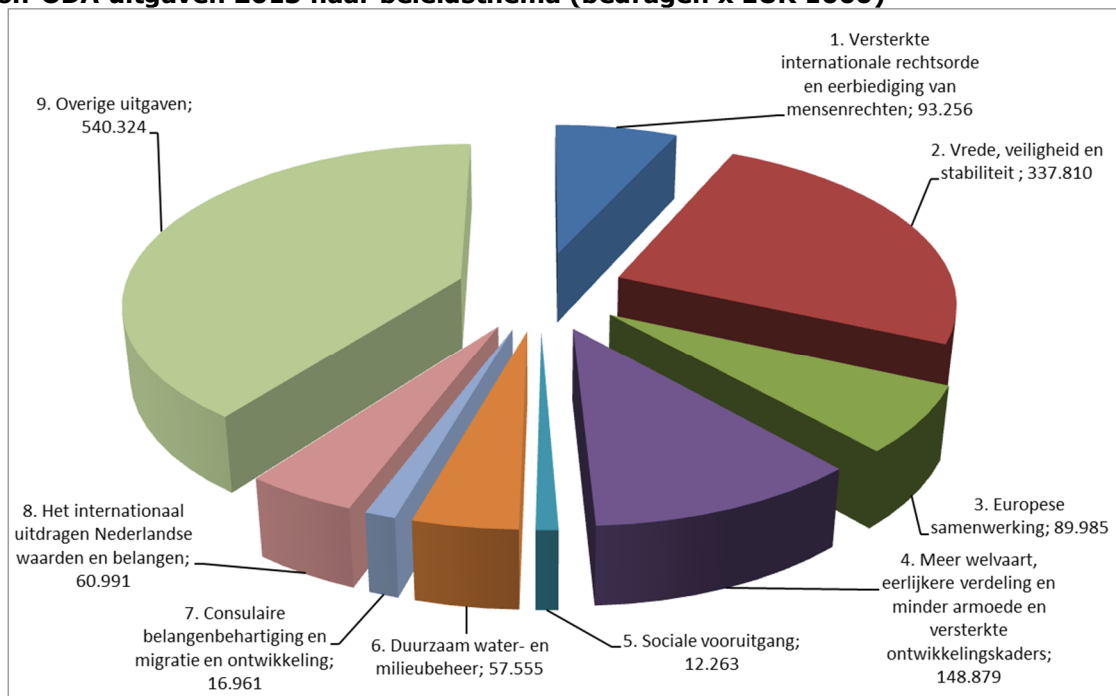
2. ODA-uitgaven 2013 naar beleidsthema (bedragen x EUR 1000)

Totale omvang van de HGIS ODA-uitgaven 2013: EUR 4,220 miljard

ODA-uitgaven naar beleidsthema	Begroting 2013	Mutatie	Realisatie 2013
1. Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten	47.215	-10.006	37.209
2. Vrede, veiligheid en stabiliteit	609.743	-7.674	602.069
3. Europese samenwerking	507.044	-21.052	485.992
4. Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede en versterkte ontwikkelingskaders	1.083.728	15.918	1.099.646
5. Sociale vooruitgang	1.155.767	15.701	1.171.468
6. Duurzaam water- en milieubeheer	397.460	-72.220	325.240
7. Consulaire belangenbehartiging en migratie en ontwikkeling	280.359	2.012	282.371
8. Het internationaal uitdragen Nederlandse waarden en belangen	26.857	-2.537	24.320
9. Overige uitgaven	225.980	-34.085	191.895
Totaal	4.334.153	-113.943	4.220.210

3. Non-ODA uitgaven 2013 naar beleidsthema (bedragen x EUR 1000)

Totale omvang van de HGIS non-ODA uitgaven 2013: EUR 1,358 miljard

Non-ODA-uitgaven naar beleidsthema	Begroting 2013	Mutatie	Realisatie 2013
1. Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten	95.714	-2.458	93.256
2. Vrede, veiligheid en stabiliteit	359.557	-21.747	337.810
3. Europese samenwerking	89.341	644	89.985
4. Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede en versterkte ontwikkelingskaders	151.131	-2.252	148.879
5. Sociale vooruitgang	12.091	172	12.263
6. Duurzaam water- en milieubeheer	82.721	-25.166	57.555
7. Consulaire belangenbehartiging en migratie en ontwikkeling	15.964	997	16.961
8. Het internationaal uitdragen Nederlandse waarden en belangen	50.595	10.396	60.991
9. Overige uitgaven	625.104	-84.780	540.324
Totaal	1.482.218	-124.194	1.358.024

Inhoudsopgave

HGIS-jaarverslag 2013

1. Leeswijzer	6
2. HGIS Toelichting per beleidsthema	7
Bijlage 1a. HGIS-uitgaven 2013 per begroting en artikel	27
Bijlage 1b. HGIS-ontvangsten 2013 per begroting en artikel	33
Bijlage 2. ODA-uitgaven 2012 per beleidsthema	34
Bijlage 3. ODA-prestatie 2013	37
Bijlage 4. ODA-uitgaven 2013 in hulprelatie- overgangsrelatie- en exitlanden	38
Bijlage 5. Non-ODA uitgaven 2013 per beleidsthema	42

1. Leeswijzer

De Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) is een budgettaire constructie binnen de rijksbegroting. Internationale Samenwerking is de combinatie van alle activiteiten van de Rijksoverheid die betrekking hebben op het buitenland. Het betreft samenwerking met de EU, overige ontwikkelde landen en ontwikkelingslanden. De uitgaven aan deze activiteiten staan op de begrotingen van de verschillende departementen. De HGIS bundelt de uitgaven van de verschillende departementen op het gebied van internationale samenwerking en illustreert zo de onderlinge samenhang. De HGIS is een belangrijk instrument bij de realisatie van een geïntegreerd en coherent buitenlands beleid.

Buitenlandse betrekkingen zijn een zaak van het Koninkrijk der Nederlanden: Nederland in Europa, Aruba, Curaçao en Sint Maarten, alsmede de Nederlandse openbare lichamen in het Caribisch gebied (Bonaire, Sint Eustatius en Saba). Waar deze begroting spreekt over 'Nederland' of 'Nederlands' wordt daarmee bedoeld: '(van) het Koninkrijk der Nederlanden', tenzij het gaat om zaken die specifiek het land Nederland betreffen, zoals het EU-lidmaatschap en ontwikkelingssamenwerking.

De budgetten in de HGIS-nota 2013 zijn gebaseerd op de Miljoenennota 2013 zoals die door het kabinet Rutte I is gepresenteerd. In het Regeerakkoord van het kabinet Rutte-Asscher is overeengekomen de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken te splitsen in gescheiden begrotingen voor Buitenlandse Zaken (Hoofdstuk V) en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (Hoofdstuk XVII). Dit is begin 2013 gebeurd bij incidentele suppletoire begroting. De splitsing heeft geen gevolgen gehad voor de programma-budgetten onder de HGIS. Wel zijn de apparaatsuitgaven van het Directoraat Generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen (DGBEB) onder de HGIS gebracht.

Op basis van de begrotingssystematiek spiegelt het HGIS-jaarverslag 2013 in principe de HGIS-nota voor 2013. Om recht te doen aan de inzet van de regering Rutte-Asscher is besloten het HGIS-jaarverslag in te richten volgens de HGIS-nota 2014. De indeling is een samenstelling van de indelingen van de begrotingen van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Het HGIS-jaarverslag 2013 gaat beknopt in op de activiteiten en de resultaten die in 2013 met de HGIS-middelen zijn gerealiseerd. Per beleidsthema wordt vervolgens een financieel overzicht opgenomen waarin de mutaties die betrekking hebben op het beleidsthema zijn weergegeven. Voor de artikelen zijn verschillen in de realisatie (kolom mutaties) ten opzichte van de vastgestelde incidentele suppletoire begroting vanaf 10% op artikelonderdeel niveau toegelicht, met een ondergrens van EUR 2 miljoen. Het verslag is ontleend aan de jaarverslagen van de verschillende ministeries en geeft een overzicht in vogelvlucht. Meer gedetailleerde informatie is terug te vinden in de afzonderlijke jaarverslagen, in het bijzonder van Buitenlandse Zaken en van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Binnen de HGIS is een tweedeling te maken tussen de uitgaven aan *Official Development Assistance* (ODA), oftewel ontwikkelingssamenwerking, en de overige uitgaven aan de realisatie van het buitenlands beleid, vaak kortweg aangeduid met 'non-ODA'. Het verslag wordt afgesloten met een aantal bijlagen. Hierin zijn de totalen per begrotingshoofdstuk verwerkt, een uitsplitsing in ODA en non-ODA HGIS uitgaven, de ODA-prestatie en een overzicht van de ODA uitgaven in hulprelatie- overgangsrelatie- en exitlanden.

2. HGIS Toelichting per beleidsthema

Beleidsthema 1 Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten

In 2013 publiceerde het kabinet de beleidsbrief 'Respect en recht voor ieder mens'. Met een nieuwe, innovatieve aanpak wil het kabinet zijn inzet op mensenrechten versterken. De aanpak bestaat onder meer uit trilaterale samenwerking, een zwaardere inzet van internet en sociale media, een geïntegreerde aanpak met de vele partners (andere landen en NGO's), geloofwaardigheid (met ook aandacht voor mensenrechten in Nederland en Europa) en nog betere samenwerking in EU-verband op mensenrechtenterrein.

Nederland wil vooral verschil maken door inzet op mensenrechtenverdedigers, gelijke rechten voor lesbiennes, homo's, biseksuelen en transgenders (LHBT) en voor vrouwen. Met betrekking tot mensenrechten en bedrijfsleven bracht het kabinet het 'Nationaal actieplan bedrijfsleven en mensenrechten' uit.

De EU-richtsnoeren voor vrijheid van godsdienst en levensovertuiging en de EU-richtsnoeren voor LHBT-rechten werden 24 juni 2013 aangenomen door de Raad van Ministers.

Gelijke rechten voor lesbiennes, homo's, biseksuelen en transgenders (LHBT)

Het kabinet heeft de bevordering van gelijke rechten voor LHBT als één van de prioriteiten in het mensenrechtenbeleid benoemd. Specifiek zet Nederland internationaal in op afschaffing van de strafbaarstelling van homoseksualiteit, tegengaan van discriminatie op basis van seksuele oriëntatie of genderidentiteit, en bevordering van sociale acceptatie van LHBT.

Nederlandse ambassades spelen een belangrijke rol in de bevordering van gelijke rechten voor LHBT. Zij monitoren de situatie in het land en kaarten gelijke rechten voor LHBT-personen aan in politieke dialoog. Hierbij zijn de posten zich bewust van het feit dat openbare verklaringen en ondersteuning van LHBT-initiatieven soms averechts kunnen werken. Daarom staan de posten altijd in contact met de lokale LHBT-beweging en stemmen zij hun acties af op de wensen en behoeftes van deze beweging.

In 2013 hebben tientallen posten activiteiten ter ondersteuning van de lokale LHBT-gemeenschap georganiseerd. Zo werd in Senegal de Nederlandse ambassade op de Wereld Aids Dag (1 december) opengesteld voor gratis hiv-tests. Nederland zorgde er op deze wijze voor dat LHBT-personen, die in Senegal gediscrimineerd en vervolgd worden, zich op een veilige plek konden laten voorlichten en testen. Als bijkomstigheid liep de dag uit op een informele netwerkbijeenkomst voor de aanwezige LHBT. Ruim honderd personen lieten zich testen. De Nederlandse ambassade in China steunde de China Rainbow Media Awards, prijzen die worden uitgereikt aan media die onbevooroordeeld aandacht besteden aan LHBT-kwesties. Hiermee wordt beoogd meer begrip te kweken voor de LHBT-gemeenschap in China. Ook droeg de ambassade financieel bij aan het onafhankelijke Beijing Queer Film Festival en aan het project 'Developing a National Alliance of Lesbian Gay Bisexual and Transgender Supporters'. Dit laatste project beoogt discriminatie van LHBT te bestrijden, door sociale acceptatie te bevorderen binnen de Chinese samenleving, waaronder de familie en vriendenkring.

Bij de inzet voor vrouwenrechten lag in 2013 de nadruk op internationale en lokale vrouwenorganisaties die zich sterk maken voor politieke en economische participatie van vrouwen en bestrijding van geweld tegen vrouwen; op activiteiten voor vrouwen, vrede en veiligheid in het kader van VN Resolutie 1325; en op versterking van *UN Women*. Ook verwierf Nederland steun voor het betrekken van Syrische vrouwen bij toekomstige onderhandelingen over Syrië.

In 2013 werd de Nederlandse mensenrechtenprijs, de Mensenrechtentulp, in een nieuw jasje gestoken. Dit keer werd bijzondere aandacht besteed aan mensenrechtenverdedigers die op een innovatieve manier werken. Meer dan 10.000 mensen wereldwijd brachten hun stem uit. In december werd de prijs uitgereikt aan Aahung, een Pakistaanse organisatie die zich inzet voor de seksuele en reproductieve gezondheid en rechten van Pakistaanse jongeren en volwassenen. Een voor het Mensenrechtenfonds uitgeschreven tender leverde veel goede projectvoorstellen op, waarvan er acht gefinancierd werden.

In de VN-mensenrechtenraad heeft Nederland met enkele andere landen het initiatief genomen voor een resolutie om kind-huwelijken tegen te gaan. Deze resolutie is met consensus aangenomen.

Nederland was het afgelopen jaar voorzitter van de Freedom Online Coalitie.

Voor het Internationaal Strafhof stond 2013 vooral in het teken van de kritiek vanuit een aantal Afrikaanse landen op het functioneren van het Strafhof. Met het oogmerk om de steun voor het Strafhof onder Afrikaanse landen te behouden en te vergroten organiseerde Nederland (in samenwerking met het Hof) twee seminars in Afrika. Tijdens de jaarlijkse Vergadering van Statenpartijen werden - mede dankzij een actieve rol van Nederland - voorstellen aangenomen die het functioneren van het Strafhof verbeteren.

In 2013 heeft Nederland zich als co-voorzitter van de *Group of Friends on Responsibility to Protect* (RtoP) actief ingezet voor de operationalisering van het RtoP-beginsel in VN-verband. Dit werd gerealiseerd door een dialoog met experts en kritische landen te organiseren en door financiering van het jaarlijkse rapport van de SGVN. Ook organiseerde Nederland een ministeriële bijeenkomst en marge van de Algemene Vergadering van de VN.

Op 28 augustus 2013 bestond het Vredespaleis in Den Haag 100 jaar. De Minister van Buitenlandse Zaken organiseerde een ministeriële conferentie in het Vredespaleis, waarbij de Secretaris-Generaal van de VN, Ban Ki-moon, en verschillende ministers van Buitenlandse Zaken aanwezig waren. Tijdens de Algemene Vergadering van de VN werd samen met Liberia een *Group of Friends (GoF) for the Peaceful Settlement of Disputes* gelanceerd.

Nederland geeft financiële steun aan de berechting van oud-dictator Hissene Habre van Tsjaad door de *Chambres africaines extraordinaires*. Dit is de eerste keer dat een Afrikaanse dictator in Afrika zal worden berecht. De werkzaamheden van verschillende tribunalen (het Joegoslavië- en het Rwandatribunaal en het Speciaal Tribunaal voor Sierra Leone) lopen ten einde. De zogenoemde 'Restmechanismen' voor deze tribunalen zullen in Den Haag zetelen.

Nederland maakte zich samen met Argentinië, België en Slovenië ook in 2013 hard voor een Multilateraal Verdrag betreffende Rechtshulp en Uitlevering bij Internationale Misdaden (MVRUIM). Het aantal landen dat het initiatief actief steunt neemt toe.

Nederland streeft naar het verkrijgen van één van de vrijkomende zetels in de VN-Veiligheidsraad voor de periode 2017-2018. In 2013 werd de campagne voor deze niet-permanente zetel geïntensiveerd met het motto: *Kingdom of the Netherlands, your partner for peace, justice and development*.

Budgettaire gevolgen van beleid

(x EUR 1 000)		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ	01.01 Een goed functionerende internationale rechtsorde	52.216	5.086	296	-4.253	52.512	833
	01.02 Bescherming van de rechten van de mens	57.335	38.810	-3.509	-2.566	53.826	36.244
BH&OS	02.01 Internationale rechtsorde	294	294	-162	-162	132	132
	02.02 Mensenrechten	5.041	3.025	-5.041	-3.025	0	0
V&J	91.01.02/91.01.09 Europol/Eurojust	27.524	0	-4.263	0	23.261	0
	13.03.03 Rechtshandhaving/NFI	519		15		534	
	Totaal	142.929	47.215	-12.664	-10.006	130.265	37.209

Financiële toelichting

BH&OS – De daling op artikel mensenrechten wordt veroorzaakt doordat de bijdrage aan de *International Labour Organization* (ILO) voor 2013 eind 2012 is betaald.

V&J – De mutatie op het artikel Europol/Eurojust wordt veroorzaakt door verschuivingen in de planning van de nieuwe huisvesting van Eurojust.

Beleidsthema 2 Vrede, Veiligheid en Stabiliteit

In 2013 bracht het kabinet de Internationale Veiligheidsstrategie uit (IVS). De IVS dient als leidraad voor het buitenlandse veiligheidsbeleid in het licht van een veranderende wereld. De financiële krapte dwingt hierbij tot een slimmere inzet van beperkte middelen. Het kabinet kiest voor de volgende accenten in het buitenlands- en veiligheidsbeleid: meer Europese verantwoordelijkheid; meer focus op instabiele regio's in de buurt van Europa; preventie, ontwapening en wapenbeheersing; gebundelde inzet van diplomatie, krijgsmacht, handel en ontwikkelingssamenwerking; en meer samenwerking met de private sector.

De Trans-Atlantische samenwerking in de NAVO blijft een cruciale pijler in het Nederlandse veiligheidsbeleid. Met gelijkgezinde lidstaten zijn voorstellen gedaan voor een doelgerichter aanpak van het *NATO Defence Planning Process* en zijn concrete afspraken gemaakt over intensivering van defensiesamenwerking. Nederland heeft zich in NAVO-kader daarnaast sterk gemaakt voor het zo goed mogelijk betrekken van partners in allerlei partnerschapsactiviteiten, zoals training en oefening, capaciteiten en politieke consultaties.

Nederland heeft in 2013 de geïntegreerde benadering met betrekking tot crisisgebieden verder vormgegeven en uitgedragen. Dit leidde tot een effectievere inzet van civiele en militaire middelen bij deelname aan internationale missies. Op basis van een verzoek van de VN besloot Nederland tot deelname aan de VN-vredesmacht in Mali. Ook is de bijdrage aan de anti-piraterij operaties rond Somalië verlengd. Op verzoek van NAVO-bondgenoot Turkije zijn twee Patriotsystemen ontplooid ter bescherming van het Turks grondgebied en de Turkse bevolking tegen Syrische raketdreiging.

In Afghanistan heeft de Nederlandse politietrainingsmissie in de Noord-Afghaanse provincie Kunduz een brede impuls gegeven aan het verbeteren van de rechtsstaat. Daarbij was nadrukkelijk ook aandacht voor de positie van vrouwen. Hoewel de politietraining in 2013 is beëindigd, gaat het rechtsontwikkelingsprogramma door tot eind 2014.

Internationale veiligheid

Evenals in voorgaande jaren is de krijgsmacht ingezet tegen piraterij, in crisisbeheersingsoperaties en voor de opbouw van veiligheidsorganisaties in onder meer Afghanistan, Afrika, het Midden-Oosten en in de Balkan. In het kader van de zelfverdedigingstaak van de Navo zijn Nederlandse Patriots ingezet in Turkije. Tevens is in 2013 besloten deel te nemen aan een VN-operatie Minusma in Mali. De Nederlandse bijdrage aan deze missie richt zich met name op de inlichtingenketen (informatievergaring).

Buitenlandse Zaken en Defensie werkten in 2013 samen aan de uitvoering van het bilaterale Security Sector Reform programma in Burundi. Dit programma verkleint de kloof en het wantrouwen tussen het Burundese leger en politie enerzijds en de bevolking anderzijds. De activiteiten van Nederland in de Grote Merenregio zijn gericht op het wegnemen van de oorzaken van conflict, zoals illegale exploitatie van grondstoffen, geweld tegen vrouwen en de slechte situatie van ontheemden. In 2013 lag de focus op de verdere uitwerking van de Defence Review en op local ownership van het Burundese leger.

Voorts droeg Nederland bij aan piraterijbestrijding op zee door de inzet van één schip in de NAVO operatie Ocean Shield en twee schepen in de EU operatie Atalanta. Van 4 augustus tot 6 december heeft Nederland het commando gevoerd over de eenheden die deelnamen aan TF 465 binnen operatie Atalanta.

Op het gebied van cyberveiligheid werd nationaal de cyber security strategie 2.0 aangenomen, waarin het bouwen van internationale coalities een belangrijke plaats heeft. Internationaal werd voortgang gemaakt met vertrouwenwekkende maatregelen en werd bekend dat Nederland de Internationale Cyber Space Conferentie 2015 zal organiseren.

Op het terrein van terrorismebestrijding ondernam Nederland in het kader van het *Global Counter Terrorism Forum* (GCTF) het initiatief om buitenlandse jihadistische strijders tegen te gaan en is bijgedragen aan curriculumontwikkeling voor het *Centre on Rule of Law and Counter Terrorism* in Malta.

Op het gebied van ontwapening heeft Nederland ideeën gelanceerd om transparantie en wederzijds vertrouwen te bevorderen in het kader van de NAVO-Rusland Raad. Ons land organiseerde een geslaagd seminar over de rol van nucleaire wapens in militaire doctrines. De proliferatie van massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen was ook in 2013 een punt van zorg, waarbij in het bijzonder aandacht uitging naar het nucleaire programma van Iran. Het jaar stond verder in het teken van de voorbereidingen voor de NSS-top in 2014 in Nederland. Daarnaast werden Nederlandse initiatieven ontplooid, zoals ten aanzien van *nuclear forensics* en ten aanzien van committering aan uitvoering van internationale richtlijnen van het Internationaal Atoom Energie Agentschap (IAEA).

In september 2013 is besloten de individuele toetsing van vergunningaanvragen voor wapenexport naar Bahrein en Jemen met terughoudendheid te hervatten. Sinds de verslechtering van de interne situatie in Egypte medio 2013 en de conclusies van de EU Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) van 21 augustus 2013 betreffende export naar Egypte van goederen voor interne repressie en militaire goederen, houdt Nederland alle aanvragen voor export van militaire goederen naar Egypte tot nader order aan.

Daarnaast heeft Nederland met financiële, personele en logistieke steun bijgedragen aan de gemeenschappelijke OPCW/VN-missie die moet toezien op de verwijdering van chemische wapens uit Syrië.

De samenwerking met de Nationale Politie op het gebied van uitzendingen naar vredesmissies is in 2013 verder uitgebouwd. Mede gelet op het hogere gevaar van de missies waaraan politiefunctionarissen deelnemen is veel aandacht besteed aan de veiligheid en zorg van deze medewerkers.

De krijgsmacht is in 2013 ondanks de ingrijpende veranderingen in de organisatie ingezet voor alle drie de hoofdtaken van de krijgsmacht in meerdere operaties op verscheidene plaatsen in de wereld. Defensie heeft, met enkele beperkingen, voldaan aan de inzetbaarheidsdoelstellingen.

De Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) constateerde in haar onderzoek naar het Nederlands buitenlandbeleid in Latijns-Amerika (2004-2010) dat alert is gereageerd op de veranderingen die zich in deze regio hebben voorgedaan. Ondanks de noodzakelijke bezuinigingen op postennet en departement blijft het kabinet anticiperen op de trend van groeiende invloed en zelfvertrouwen van Latijns-Amerika. Niet alleen omdat de regio een belangrijke groeiemarkt is en omdat het Koninkrijk deel uitmaakt van de regio, maar ook omdat de Latijns-Amerikaanse landen op tal van terreinen vaak gelijkgestemde partners zijn in een snel veranderende wereldorde. Bijvoorbeeld op het gebied van mensenrechten, vrede en veiligheid en klimaat.

Budgettaire gevolgen van beleid

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving (x EUR 1 000)		Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
		Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA
BZ	02.01 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de nationale en bondgenootschappelijke veiligheid	20.721	0	2.600	0	23.321	0
	02.02 Bestrijding en terugdringing van het internationale terrorisme en andere vormen van internationale criminaliteit	500	0	0	0	500	0
	02.03 Bestrijding van proliferatie van massavernietigingswapens, bevordering van ontwapening, wapenbeheersing en het voeren van een restrictief en transparant wapenexportbeleid	12.754	3.252	-128	-3.252	12.626	0
	02.05 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde in prioritaire gebieden	219.519	79.552	-29.494	-16.983	190.025	62.569
BH&OS	03.01 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde in prioritaire gebieden	303.939	303.939	-10.452	-10.452	293.487	293.487
	03.02 Effectieve humanitaire hulp	212.067	210.000	21.825	23.013	233.892	233.013
V&J	31.02.20 Bekostiging Nationale politie (civ. crisisbeh. missies)	8.600	8.600	5.432	0	14.032	8.600
	36.02.58 Nat. Veiligheid en terrorismebestrijding (NSS)	700	0	376	0	1.076	0
BZK	62.01 Apparaat	0	0	500	0	500	0
Defensie	01.01 Crisisbeheersingsoperaties inclusief contributies	190.500	4.400	-20.080	0	170.420	4.400
	Totaal	969.300	609.743	-29.421	-7.674	939.879	602.069

Financiële toelichting

BZ – De uitgaven op artikel 2.01 zijn gestegen met EUR 2,6 miljoen. Deze stijging is met name veroorzaakt door het aangepaste betalingsritme voor de bijdrage aan de NAVO (voorschot contributie 2014) en een betaling voor de civiele pensioenen van de NAVO.

De uitgaven voor veiligheid, goed bestuur en rechtsorde in prioritaire gebieden op artikel 2.05 zijn gedaald met EUR 30 miljoen. Als gevolg van de daling van het BNP en het hieraan gekoppelde budget voor ontwikkelingssamenwerking is besloten om de uitgaven voor het Stabiliteitsfonds te verlagen. Daarnaast is het budget voor VN-contributies voor crisisbeheersingsoperaties verlaagd, omdat de VN minder heeft uitgegeven voor crises.

BH&OS – De stijging van uitgaven voor effectieve humanitaire hulp is grotendeels veroorzaakt door extra noodhulp aan Syrië. Het restant is een gevolg van een verhoging van de algemene vrijwillige bijdrage aan de UNHCR en extra noodhulp aan de Filipijnen en de Centraal Afrikaanse Republiek.

V&J – Deze mutatie betreft met name de toevoeging van het budget voor de *Nuclear Security Summit* (NSS).

Defensie – De neerwaartse mutatie van EUR 20 miljoen wordt veroorzaakt doordat de uitgaven op dit artikel lager zijn uitgevallen dan begroot. Daarnaast is de voorziening die op dit artikel rust niet volledig aangewend voor activiteiten.

Beleidsthema 3 Europese samenwerking

Europa is en blijft voor Nederland van groot belang. Nederland investeert actief en constructief-kritisch in Europese samenwerking om voor Nederlandse burgers en bedrijven veiligheid, welvaart en vrijheid te garanderen, zowel binnen als buiten onze grenzen.

In de onderhandelingen over het EU Meerjarig Financieel Kader (2014-2020) is de korting op de Nederlandse EU-afrachten van ruim EUR 1 miljard behouden. De architectuur van de Eurozone is verder versterkt, onder meer met een richtlijn voor herstel en afwikkeling van banken en een richtlijn over depositogarantiestelsels. Het akkoord dat de Raad bereikte over een Europees resolutiemechanisme (SRM) vormt een belangrijke bouwsteen van de bankenunie.

Nederland heeft de subsidiariteitsdiscussie op de Europese agenda gezet. Besluitvorming over Schengentoetreding van Roemenië en Bulgarije is op initiatief van Nederland en gelijkgestemde lidstaten opnieuw uitgesteld. Nederland heeft met gelijkgezinden de bestrijding van de ongewenste neveneffecten van het vrije verkeer op de EU-agenda gezet.

In 2013 is het wetgevend kader van de tweede fase van het gemeenschappelijk Europees asielstelsel tot stand gekomen en is de implementatie ervan in gang gezet. Nederland heeft veelvuldig aandacht gevraagd voor de negatieve aspecten van het vrije verkeer van personen. Hierbij is benadrukt dat de EU lidstaten in staat moet stellen misbruik van dit recht effectief te bestrijden. Gezamenlijk met enkele andere lidstaten is dit hoog op de Europese agenda gezet. Door Nederland is voor het beleidsterrein immigratie, asiel en grenzen met België, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk en Zweden een gezamenlijke inzet geformuleerd voor het Justitie en Binnenlandse Zaken-meerjarenprogramma.

Naast de vele contacten en marge van de Europese en internationale bijeenkomsten voerde de Minister van Buitenlandse Zaken in totaal 31 bilaterale consultaties met Europese collega's, waarvan 17 van EU-lidstaten.

De Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) concludeerde in haar evaluatie van het Europees Ontwikkelingsbeleid 1998-2012 dat de Europese ontwikkelingssamenwerking goed aansluit op de Nederlandse inzet. Nederland is op een aantal terreinen (EU-begrotingssteun, beleidscoherentie) in staat geweest de inhoud van het EU-beleid te beïnvloeden. BZ heeft de bevindingen van de IOB ingebracht in de vormgeving van het elfde Europees Ontwikkelingsfonds (EOF-11).

Budgettaire gevolgen van beleid

Begroting/beleidsterrein/artikel/omschrijving (x EUR 1 000)		Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ	03.02 Een effectief, efficiënt en coherent optreden van de Unie ten opzichte van derde landen en regio's, inclusief ontwikkelingslanden	177.177	177.177	-21.052	-21.052	156.125	156.125
	03.03 Een hechtere Europese waardengemeenschap	9.748	0	394	0	10.142	0
	03.04 Versterkte Nederlandse positie in de Unie van 28	3.860	0	250	0	4.110	0
Toerek.	EU-begroting	405.600	329.867	0	0	405.600	329.867
	Totaal	596.385	507.044	-20.408	-21.052	575.977	485.992

Financiële toelichting

BZ - De verlaging op artikel 3.2 is het gevolg van een lagere liquiditeitsbehoefte op de totale EOF-begroting voor 2013. Het Nederlands aandeel is daarmee evenredig afgenomen.

Beleidsthema 4 Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede versterkte kaders voor ontwikkeling

In het regeerakkoord "[Bruggen slaan](#)" is besloten tot een nieuwe, geïntegreerde aanpak van handel en ontwikkelingssamenwerking. Dit nieuwe beleidsterrein is ondergebracht bij één minister, de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. In 2013 is de nieuwe aanpak voor ontwikkelingssamenwerking, handel & investeringen en internationale publieke goederen aan de Kamer gepresenteerd in vorm van de notitie '[Wat de wereld verdient](#)', en zijn er forse stappen gezet in de uitwerking van deze nieuwe agenda.

In deze notitie zijn de contouren neergezet voor de moderne combinatie van handel, hulp en investeringen. Er zijn drie ambities geformuleerd: uitbannen van armoede in één generatie, duurzame en inclusieve groei en succes voor Nederlandse bedrijven in het buitenland. Om dit te bereiken onderscheiden we drie soorten relaties met onze partners: hulprelaties met de landen die hun armoedeproblemen niet zelf kunnen oplossen, overgangsrelaties voor lage- en middeninkomenslanden waar we hulp en handel combineren en handelsrelaties met de voornamelijk ontwikkelde landen waar we een handels- en investeringsagenda voeren.

Ondanks dat in 2013 wereldwijd 3% minder mensen honger hebben dan het jaar daarvoor, blijft aandacht voor voedselzekerheid van groot belang. Ook in 2013 werden acties ondernomen samen met kennisinstellingen en bedrijven voor een duurzame voedselproductie en het vergroten van de toegang tot goede voeding.

Onder de in 2012 gelanceerde Faciliteit Duurzaam Ondernemen en Voedselzekerheid (FDOV) zijn 29 publiek-private partnerschappen (PPP's) geselecteerd die de komende jaren voor een bedrag van ruim EUR 200 miljoen in voedselzekerheid zullen investeren (waarvan EUR 110 miljoen uit eigen bijdragen van betrokken partners). In de partnerlanden wordt ingezet op verhoging van de voedselproductie, vooral door de opbrengst per productie-eenheid toe te laten nemen. Door betere organisatie, opslag, verwerking en vermarkting van producten worden na-oogstverliezen verminderd. Het aantrekken van investeerders in de agro-industrie is hierbij instrumenteel.

Het kennisbeleid gericht op het betrekken van Nederlandse kennis en kunde bij het voedselzekerheidsprogramma heeft flinke stappen gemaakt. Het kennisplatform voedselzekerheid is van start gegaan. Daarin werken partijen uit de *Dutch Diamond* (bedrijven, overheid, maatschappelijke organisaties en overheid) samen aan een zichtbaar kennisprofiel van Nederland en de identificatie van nieuwe onderzoeksthema's. Twee instrumenten voor onderzoek zijn opengesteld: Het *Global Challenges Programme* en het *Applied Research Fund*. Toekenningen vonden plaats voor onderzoek in Uganda (cashew) en Burundi (voedselgewassen).

Ook heeft Nederland zich onverminderd ingezet voor de verbetering van de voorwaarden voor succesvol ondernemen in ontwikkelingslanden door programma's op het gebied van infrastructuur, financiële sector ontwikkeling, marktontwikkeling, wet en regelgeving en kennis en kunde.

In 2013 werden 27 ministeriële economische missies georganiseerd om Nederlandse bedrijven te ondersteunen bij het zaken doen op buitenlandse markten. Dat is fors meer dan voorgaande jaren, waarin de teller onder de 20 bleef. In 2013 lag de nadruk nog meer dan voorheen op de opkomende markten. Juist in die markten zal het grootste deel van de toekomstige economische groei plaatsvinden. In totaal gingen 800 bedrijven mee en zijn er volgens de eerste cijfers 191 contracten en overeenkomsten uit voortgekomen met een verwachte opbrengst van EUR 167 miljoen.

Ook inkomende (economische) missies zijn van belang om de internationalisering van het Nederlands bedrijfsleven te versterken. In 2013 werden de eerste stappen gezet om samen met de *Dutch Trade Board* (DTB, overlegorgaan met bedrijfsleven en centrale en decentrale overheden over internationaal ondernemen) een strategie te ontwikkelen voor inkomende bezoeken. Doel is om een actief uitnodigingsbeleid te ontwikkelen voor buitenlandse delegaties, als onderdeel van de strategische aanpak focuslanden en zorg te dragen dat buitenlandse bezoeken kabinetsbreed goed worden ontvangen.

De *Netherlands Foreign Investment Agency* (NFIA) zette zich in om buitenlandse bedrijven naar Nederland te halen. De nadruk lag op het aantrekken van hoogwaardige, strategische investeringen in de topsectoren, met speciale aandacht voor hoofdkantoren en R&D-centra. De NFIA maakte ondanks de crisis een goed jaar door en haalde voor EUR 1,7 miljard aan buitenlandse investeringen binnen.

Om de positie van het Nederlandse bedrijfsleven in opkomende markten te versterken is in 2013 het bedrijfsleveninstrumentarium verbeterd. Zo is in 2013 de landenfocuss van de financieringsregeling *Finance for International Business* (FIB) uitgebreid, evenals die van de subsidieregeling Demonstratieprojecten, Haalbaarheidsstudies, Kennisverwerving (DHK). Verstrekte subsidies hebben geleid tot vervolgoopdrachten voor Nederlandse MKB-bedrijven. Daarnaast is de toegankelijkheid van de Exportkredietverzekering (EKV) in 2013 in overleg met het bedrijfsleven verbeterd, zodat meer exporttransacties kunnen worden verzekerd. Mede door deze verbeterde toegankelijkheid zijn in 2013 aanzienlijk meer transacties in verzekering genomen dan voorgaande jaren. Verder is in 2013 een begin gemaakt met de uitvoering van de internationaliseringsstrategieën voor de topsectoren. Deze kreeg vooral gestalte in de strategische reisagenda van het Kabinet en in de werkzaamheden van de ambassades en consulaten in het buitenland. Een belangrijk programma om bedrijven uit de topsectoren in bepaalde landen te positioneren is het programma *Partners for International Business* (PIB). Eind 2013 liepen er 30 PIB-trajecten in verschillende landen. Daarnaast konden de topsectoren gebruik maken van het Programma Strategische Beurzen. In 2013 zijn er 15 strategische beurzen georganiseerd.

In 2013 zijn ook de eerste stappen gezet om te komen tot één loket voor bedrijfsleven bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), waaronder verschillende EZ en BHOS/BZ instrumenten op het terrein van onder andere innovatie, internationaal en duurzaamheid komen te vallen. RVO onderhoudt nauwe contacten met andere organisaties die internationale handel bevorderen zoals banken, brancheorganisaties, VNO-NCW, MKB-Nederland, Fenedex en NCH. Hierdoor worden ondernemers sneller doorverwezen naar die organisatie die het beste ondersteuning kan bieden.

De in 2012 opgestarte Transitiefaciliteit (aanpak gericht op de overgang van ontwikkelingssamenwerking naar een economische relatie in de voormalige partnerlanden Zuid-Afrika, Vietnam en Colombia) heeft in 2013 geleid tot contacten en opdrachten voor het Nederlands bedrijfsleven. Een voorbeeld is de aan Nederland gegunde opdracht voor herstel en versterking van een kanaal in Colombia. Het kanaal is van groot sociaaleconomisch belang en de werkzaamheden moeten 1,5 miljoen bewoners beschermen tegen ernstige overstromingen. Op basis van deze ervaringen zijn in 2013 stappen gezet om in de acht overgangslanden uit 'Wat de wereld verdient' invulling te geven aan de koppeling van handel en OS.

Binnen de begroting van BH&OS liet het Initiatief Duurzame Handel (IDH) uitzonderlijke resultaten zien. In het theeprogramma ging het inkomen van ruim 350.000 kleine boeren en landarbeiders in de afgelopen 4 jaren met minstens 25% omhoog. In het katoenprogramma zijn 90.000 boeren bereikt, die daardoor meer winst – tussen de 8 en 35%- zijn gaan maken. Ook het cacaoprogramma laat grote productiviteits- en inkomstenverbeteringen zien (>50 %). Het thema landrechten is in 2013 door de politieke aandacht voor landroof centraler op de agenda gekomen. Zo investeerde Nederland in Rwanda, Benin en Mozambique in verbetering van de landrechten van boeren en boerinnen. In Rwanda zijn inmiddels 4,5 miljoen landtitels uitgegeven, waarvan 24% aan vrouwen.

Naar aanleiding van de dramatische gebeurtenissen in de textielindustrie in Bangladesh is besloten de inspanningen op het gebied van maatschappelijke verantwoord ondernemen en arbeidsomstandigheden in 2013 te intensiveren. Met een speciaal hiervoor ingestelde taskforce coördineert Nederland de inzet van donoren op politiek niveau. Ons land draagt met ontwikkelingsgeld bij aan het programma van de *International Labour Organization* (ILO) voor de textielsector in Bangladesh.

Naast de gebruikelijke *Heavily Indebted Poor Countries* (HIPC) en *Multilateral Debt Relief Initiative* (MDRI) compensatie is EUR 1,9 miljoen schuldverlichting verleend aan Birma/Myanmar.

Budgettaire gevolgen van beleid

4. Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede en versterkte ontwikkelingskaders

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving (x EUR 1 000)		Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ	04.02 Effectief armoedebeleid van ontwikkelingslanden	2.300	0	-2.014	0	286	0
BH&OS	01.01 Een sterke internationale concurrentiepositie	89.197	2.147	-2.304	-1.643	86.893	504
	04.01 Voedselzekerheid	303.105	303.105	37.185	37.185	340.290	340.290
	04.02 Effectief armoedebeleid van ontwikkelingslanden	256.936	244.138	51.940	61.671	308.876	305.809
	04.03 Private sectorontwikkeling	354.678	347.528	-86.367	-81.105	268.311	266.423
	04.04 Effectieve Nederlandse handels- en investeringsbevordering	6.960	0	4.365	0	11.325	0
V&J	13.03.01 Rechtshandhaving/Tech.ass. bij drugsbestr. Surinam	200	200	-141	-141	59	59
	91.01.01 Effectieve besturing van het Justitieapparaat/WIPO	243	0	-43	0	200	0
Financiën	04.20 Mult. Ontw. Banken en Fondsen	33.054	33.054	149.907	149.907	182.961	182.961
I&M	17.01 Luchtvaart	1.115	0	116	0	1.231	0
	18.01 Scheepvaart	925	0	-68	0	857	0
EZ	11.55 Opdrachten	137	0	-137	0	0	0
	11.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.396	0	-737	0	1.659	0
	12.05 Subsidies	4.385	0	-1.683	0	2.702	0
	12.65 Baten- en lastendiensten (attachés)	5.857	0	-1.410	0	4.447	0
	12.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	390	0	-38	0	352	0
	13.65 Baten- en lastendiensten (attachés)	10.455	0	22	0	10.477	0
	13.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.745	0	-432	0	2.313	0
	16.55 Opdrachten	160	0	-160	0	0	0
	16.65 Bijdragen aan baten-lastendiensten	1.000	0	11.646	0	12.646	0
	16.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (FAO)	6.973	3.556	1.033	44	8.006	3.600
	16.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (Clinton Foundation)	0	0	4.366	0	4.366	0
	16.95 Overig	699	0	-699	0	0	0
	18.55 Opdrachten	61	0	-61	0	0	0
	18.95 Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	888	0	-420	0	468	0

Financiële toelichting

BZ – Als onderdeel van de financiële steun aan acht van de twaalf landen binnen de Nederlandse kiesgroep bij de WB/IMF zijn onder andere financiële bijdragen toegezegd aan het Ministerie van Financiën van Moldavië. Binnen de oorspronkelijke projectperiode tot 31 december 2012 is door vertraging in de uitvoering van een drietal activiteiten de realisatie sterk bij de uitgavenramingen achtergebleven. Een toegestane budgetneutrale verlenging tot 31 december 2013 heeft er niet toe geleid dat de voorziene activiteiten alsnog zijn uitgevoerd.

BH&OS – De uitgaven voor de landenprogramma's op het terrein van voedselzekerheid (4.01) zijn voornamelijk in Burundi, Bangladesh, Rwanda en Mozambique gestegen. Daarnaast zijn ook middelen overgeheveld vanuit het artikel voor private sectorontwikkeling. Binnen de centrale programma's is sprake van een gemengd beeld. Door een verminderde behoefte aan budgetruimte binnen de uitwerking van de speerpunt pijler "verbetering ruraal ondernemingsklimaat" is het uitgavenniveau neerwaarts bijgesteld. Voor de programma's CGIAR en GAFSP was er een hogere liquiditeitsbehoefte. Daarnaast is voor MASSIF+ een betaling uit 2012 doorgeschoven naar 2013. Aanvullend hierop is EUR 10 miljoen vanuit het artikel voor duurzaam milieugebruik wereldwijd naar het artikel voor voedselzekerheid overgeheveld om klimaataspecten binnen het voedselzekerheidsprogramma op te nemen.

De stijging van het budget op artikel 4.02 bestaat uit een saldo van mutaties. Enerzijds is de hogere realisatie technisch van aard. Wijzigingen in het totale ODA-budget (BNP-cijfers) evenals aanpassingen in de toerekeningen (onder andere EKI en de eerstejaarsopvang van asielzoekers uit DAC-landen) worden op dit artikel opgevangen. In 2013 was dit een neerwaartse BNP-bijstelling, die in de realisatie wegvalt. De hogere realisatie komt tevens door een bijdrage aan de *African Legal Support Facility* van EUR 2,5 miljoen in 2013. Hier staat een daling van de uitgaven tegenover als gevolg van het schrappen van algemene begrotingssteun ten behoeve van Mali. Het budget voor landenprogramma's is gedaald omdat de sectordoorsnijdende programma's voor Suriname geen doorgang vonden als gevolg van het opschorten van de betaling van de verdragsmiddelen. Daarnaast is de bijdrage aan het assistent-deskundigen programma verlaagd. Tevens is het Nederlandse aandeel in schuldverlichting aan Birma/Myanmar lager dan geraamd, en verdeeld over meerdere jaren. De

kosten voor garantiebetalings leningen NIO en rentesubsidies OS-leningen zijn daarnaast lager uitgevallen.

De daling van de uitgaven op artikel 4.03 wordt veroorzaakt door een verlaagde behoefte aan budgettaire ruimte binnen het landenprogramma ter verbetering van het ondernemingsklimaat. Daarnaast is de voorgenomen bijdrage 2013 voor de *Private Infrastructure Development Group* (PIDG) niet doorgedaan. Voor ORET-ORIO is het budget neerwaarts bijgesteld als gevolg van een vertraagde ontwikkelfase van projecten en de uitvoering hiervan. Daar staat tegenover dat de uitgaven voor het *Infrastructure Development Fund* (MOL fonds FMO) zijn gestegen, doordat er nieuwe verplichtingen zijn aangegaan. Daarnaast is de betaling voor het eerste half jaar van 2014 aan het PUM programma al in 2013 gedaan. Tevens zijn de uitgaven voor het CBI gestegen, door een additionele opdracht aan het CBI.

De overschrijding van de uitgaven op artikel 4.04 is veroorzaakt door een voorschot voor de *Nederlands Business Support Offices* (NBSO's) voor de eerste helft van 2014, dat eind 2013 is verstrekt aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Financiën – De mutatie betreft een herschikking tussen de begroting van Financiën en de begroting van Buitenlandse Zaken ten behoeve van betalingen aan de Wereldbank.

EZ – De verhoging op artikel 16.65 is geheel toe te rekenen aan de overgang van de landbouwwattachés van EZ naar het Agentschap NL. Het budget voor deze attachés is binnen de begroting van EZ overgeheveld van het apparaatsartikel naar het programma-artikel 'Een concurrerende, duurzame en veilige agro-, visserij- en voedselketen' voor de bijdrage aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Daarnaast heeft een overheveling plaatsgevonden van het apparaatsartikel naar artikel 16.90 ten behoeve van een betaling aan de Clinton Foundation voor internationale landbouwprojecten in Afrika, die bijdragen aan voedselzekerheid, het versterken van de economie en effecten van de klimaatverandering tegengaan.

Toerekening EKI-kwijtschelding – In 2013 heeft geen EKI schuldkwijtschelding plaatsgevonden.

Beleidsthema 5 Sociale vooruitgang

In 2013 presenteerde de Inspectie voor Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) van het ministerie van Buitenlandse Zaken haar beleidsdoorlichting van de Nederlandse investeringen in seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) in de periode 2007-2012. Het IOB-rapport concludeerde dat de consistente pleitbezorging voor en investering in SRGR aantoonbaar heeft bijgedragen aan verbetering van kennis over SRGR, met name onder jongeren; grotere beschikbaarheid van voorbehoedsmiddelen en SRGR-gerelateerde medicijnen zoals aidsremmers; toename in het gebruik van SRGR-diensten; en daling in moedersterfte en sterfte aan hiv/aids.

Nederland was in 2013 opnieuw een standvastige pleitbezorger en investeerder op het gebied van SRGR door actieve inzet op: (1) meer kennis en keuzevrijheid van jongeren op het gebied van seksualiteit; (2) verbeterde toegang tot medicijnen en voorbehoedsmiddelen; (3) betere gezondheidszorg rond zwangerschap en bevalling, inclusief abortus; en (4) meer respect voor seksuele rechten van kwetsbare groepen.

Bij de uitvoering van het SRGR-beleid is in 2013 specifiek aandacht besteed aan de problematiek rond kind-huwelijken. Dit heeft mede geresulteerd in de aanneming van resoluties over kind-huwelijken en gedwongen huwelijken in de Mensenrechtenraad en in de Derde Commissie.

In aanloop naar de post-2015 agenda, heeft Nederland benadrukt dat er aandacht moet blijven voor millennium doelen die achterlopen zoals het terugdringen van zuigelingen-, kind- en moedersterfte. Daarnaast heeft Nederland zich sterk gemaakt om SRGR en gender te verankeren in de post-2015 agenda.

Global Fund to fight Aids, Tuberculosis and Malaria (GFATM)

Nederland droeg in 2013 EUR 67 miljoen bij aan het Global Fund to fight Aids, Tuberculosis and Malaria (GFATM). Het fonds is sinds de lancering in 2002 snel uitgegroeid tot een belangrijke internationale financier van aidsbestrijding (20% van alle externe financiering) en verreweg de belangrijkste financier van programma's voor de bestrijding van tuberculose (80%) en malaria (rond de 50%). Het GFATM heeft tot nu toe ruim USD 26,6 mld gecommitteerd aan meer dan 750 programma's in 151 landen.

Het GFATM richt zich direct op de zesde Millennium Doelstelling (MDG): terugdringen van hiv/aids, malaria en andere levensbedreigende ziekten. Daarmee wordt ook een bijdrage geleverd aan de MDGs 1 (armoedebestrijding); 4 (terugdringen kindersterfte) en 5 (verbeteren van de gezondheid van moeders). Het behalen van deze MDGs met specifieke aandacht voor gender, seksuele minderheden en andere risicogroepen, SRGR en aansluiten bij gezondheidssystemen is volledig in lijn met het Nederlandse beleid.

Voorbeelden van resultaten die met het GFATM zijn behaald zijn:

- 6 miljoen mensen behandeld met aidsremmers;
- 3,8 mld mannen- en vrouwencondooms verspreid;
- 2,1 miljoen zwangere hiv-geïnfecteerde vrouwen zijn behandeld, zodat zij het virus niet overdragen aan hun baby;
- 6,2 miljoen weeskinderen ondersteund;
- 11 miljoen mensen behandeld tegen tuberculose; en
- 360 miljoen bednetten verspreid voor malaria preventie.

Innovatieve financieringsvormen, het identificeren van nieuwe partners en samenbundeling van publieke en private middelen, worden steeds belangrijker. De eigen bijdrage van ontvangende landen vertoont een stijgende lijn. Het GFATM is complementair aan de Nederlandse inzet op landenniveau die vooral gericht is op versterking van SRGR en rechten van vrouwen via de steun aan maatschappelijke organisaties. Nederland werkt met 5 andere landen samen in de Point Seven kiesgroep, die vertegenwoordigd is in het bestuur van het GFATM.

Op het gebied van vrouwenrechten (zie ook Beleidsthema 1) konden via het *Funding Leadership and Opportunities for Women* (FLOW) programma wereldwijd enkele honderden vrouwenorganisaties werken aan fundamentele veranderingen in de positie van vrouwen. In 2013 werden extra activiteiten gestart ten behoeve van de Arabische regio (op grond van amendement-Maij). Ook werd via het *UN Trust Fund to End Violence Against Women* specifiek ingezet op bestrijding van geweld tegen vrouwen.

De minister voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking heeft in 2013 haar visie geformuleerd hoe in de toekomst een versterkt maatschappelijk middenveld wordt nagestreefd. Vanaf 2016 wordt het budget Versterken Maatschappelijk Middenveld aangewend om voor versterking van de capaciteit te pleiten en maatschappelijke organisaties in lage- en middeninkomenslanden te beïnvloeden. Nederland verwierf het voorzitterschap van het *TaskTeam on CSO Development Effectiveness and Enabling Environment* van de OESO/DAC en werd lid van de *Working Group on Enabling and Protecting Civil Society* van de *Community of Democracies*, een werkgroep opgezet door bilaterale donoren.

Kennisinstellingen spelen een belangrijke rol, niet alleen waar het onderzoek betreft op het gebied van hulp maar ook bij het versterken van opleidings- en trainingscapaciteit in lage- en middeninkomenslanden. Ter ondersteuning van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid en als aanjagers van grensverleggend onderzoek op het gebied van hulp en handel, zijn in 2013 kennisplatforms opgezet. Naast de vier kennisplatforms voor elk van de vier speerpunten (water, voedselzekerheid, SRGR en vrouwenrechten, veiligheid en rechtsorde) is er een overkoepelend platform opgezet dat onderzoekt hoe economische groei in Afrika eerlijker (inclusiever) en duurzamer gemaakt kan worden. De eerste uitkomsten hiervan worden in 2014 verwacht.

Daarnaast is de tweede fase van *the Netherlands Initiative for Capacity development in Higher Education* (NICHE) en *the Netherlands Fellowship Programmes* (NFP) van start gegaan, ter versterking van de capaciteit van het hoger (beroeps)onderwijs en toename van het aantal goed opgeleide mensen in OS-landen. Met steun van deze programma's worden zowel studenten als professionals verder opgeleid voor toekomstige functies in partnerlanden als CEO's, ministers en diplomaten. Afgezien hiervan bieden deze programma's ook een opening om emancipatie in lage- en middeninkomenslanden te bevorderen door onder andere een quota voor vrouwelijke deelnemers aan beurzenprogramma's te hanteren.

De afbouw van de centrale en bilaterale onderwijsprogramma's in de partnerlanden lag in 2013 op koers. De samenwerking met het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) werd in 2013 definitief beëindigd, waarbij het KIT een laatste bijdrage ontving om het transitieproces vorm te geven.

Budgettaire gevolgen van beleid

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving (x EUR 1 000)		Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
		Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA
BH&OS	05.01 Goed onderwijs, goed opgeleide bevolking en capaciteit voor onderzoek en innovatie voornamelijk ten behoeve van de beleidsprioriteiten	198.600	196.004	13.385	13.385	211.985	209.389
	05.02 Versterking van het maatschappelijk middenveld in ontwikkelingslanden	456.125	456.125	-4.055	-4.055	452.070	452.070
	05.03 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	52.470	52.470	-776	-776	51.694	51.694
	05.04 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	392.957	391.464	6.795	6.630	399.752	398.094
OCW	06.70 HBO (beurzen niet EU)	3.453	3.453	0	0	3.453	3.453
	07.70/76 Wetenschappelijk onderwijs	57.845	54.564	524	517	58.369	55.081
	16.70 Onderzoek en wetenschappen: WOTRO	454	454	0	0	454	454
EZ	17.10 Groen onderwijs van hoge kwaliteit (ISRIC)	1.198	1.198	20	20	1.218	1.218
	17.35 Groen onderwijs van hoge kwaliteit (Intern. onderwijs)	35	35	-20	-20	15	15
VWS	9.12 Internationale samenwerking/WHO partnerschap	4.721	0	0	0	4.721	0
	Totaal	1.167.858	1.155.767	15.873	15.701	1.183.731	1.171.468

Financiële toelichting

BH&OS - De stijging van het budget op artikel 5.4 bestaat uit een saldo. Zo is er minder uitgegeven aan het regionale HIV/aids-programma in Zuid-Afrika, was er sprake van een hogere liquiditeitsbehoefte bij de SRGR-landenprogramma's in Bangladesh en Ethiopië en een korting hierop in Ghana omdat het land onvoldoende meewerkt aan terugkeerbeleid. Daarnaast is er een verlaging van het budget te zien van de landenprogramma's op het terrein van gezondheid als gevolg van betalingen die al in 2012 hebben plaatsgevonden en een overheveling van budgetten naar het SRGR-landenprogramma. GAVI en het *Health Insurance Fund* (HIF) hadden een lagere liquiditeitsbehoefte. Tenslotte is er een betaling voor het SRGR-fonds naar voren gehaald om de grote budgettaire druk op 2014 te verlichten en was er sprake van een lagere liquiditeitsbehoefte bij het *Key Population Fund*.

Beleidsthema 6 Duurzaam water- en milieubeheer

Het kabinet heeft in 2013 via verschillende trajecten ingezet op het bevorderen van duurzaam water- en milieubeheer. Zo zijn er in 2013 diverse programma's gestart waarin wordt samengewerkt met Nederlandse bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Een voorbeeld hiervan is de *Dutch Disaster Risk Reduction Facility*, die samen met de topsector Water is gerealiseerd. Deze faciliteit maakt het mogelijk snel te reageren op specifieke verzoeken van landen om inzet van Nederlandse waterexpertise na water gerelateerde rampen of ter voorkoming daarvan. Hierdoor raken Nederlandse bedrijven ook vroegtijdig in beeld voor vervolgoedragen. De faciliteit wordt zowel publiek als privaat gefinancierd.

Onder het Fonds Duurzaam Water zijn daarnaast 13 publiek private projecten in uitvoering genomen die zowel een bijdrage leveren aan een vergrote toegang tot drinkwater en sanitatie als aan efficiënt watergebruik in de landbouw. Deze projecten hebben EUR 50 miljoen aan investeringen uit de watersector gegenereerd.

De Nederlandse waterdiplomatie heeft meer aandacht gekregen in 2013. Nederland heeft onder andere meegewerkt aan de totstandkoming van een informele groep EU landen die zich inzet voor uitbreiding van het lidmaatschap van het UNECE waterverdrag en de inwerkingtreding van het VN waterlopenverdrag. Nederland was in 2013 ook de organisator van de VN Wereld Water Dag, dat in het teken stond van watersamenwerking. Op basis van feedback van aanwezige partijen werd input geleverd voor de post-2015 ontwikkelingsagenda op het gebied van water.

De impact van waterschaarste en bodemdegradatie op economische groei, maar ook op stabiliteit en conflict, wordt geadresseerd in een programma dat is gestart in de Sahel en de Hoorn van Afrika. In semi-aride gebieden van Burkina Faso, Mali, Niger, Ethiopië en Kenia worden succesvolle lokale initiatieven gericht op verbeterd waterbeheer, herstel van bodemvruchtbaarheid en verhoging van de landbouwproductie, opgeschaald naar aanpalende regio's.

Daarnaast is samen met het Initiatief Duurzame Handel een programma gestart waar met bedrijven en maatschappelijke organisaties wordt gewerkt aan duurzame exploitatie van grondstoffen op basis van een gebiedsgerichte aanpak. In enkele groeicorridors in Afrika, waar economische groei gepaard gaat met vervuiling en uitputting van natuurlijke hulpbronnen, worden initiatieven ondersteund die bijdragen aan duurzame ontwikkeling in deze corridors.

Nederland is in 2013 lid geworden van de *Tropical Forest Alliance 2020*, een alliantie van overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties die zich inzet voor het reduceren van tropische ontbossing als gevolg van de productie van palmolie, soja, vlees, papier en pulp. Tot slot is een begin gemaakt met het integreren van klimaatadaptatie en -mitigatie in de bilaterale en multilaterale OS-programmering, als dwarsdoorsnijdend thema. Dit was bijzonder relevant op het gebied van water en voedselzekerheid.

Zelfstandige milieuprogramma's zijn in 2013 uitgefaseerd; dit geldt ook voor de bilaterale milieuprogramma's in Bolivia, Colombia, Ghana, Guatemala en Senegal. Binnen de speerpunten water en voedselzekerheid vormen klimaat en ecologische duurzaamheid waar mogelijk integraal onderdeel van de programma's. Nederland bleef daarmee op koers in het (nationale) groeipad van klimaatfinanciering richting 2020.

De activiteiten van het hernieuwbare energieprogramma zijn in 2013 voor een groot deel afgerond. Ruim 13 miljoen mensen kregen sinds 2005 toegang tot energie. Een beperkt aantal succesvolle en strategisch relevante hernieuwbare energie-activiteiten wordt voortgezet als mitigatieprojecten onder het klimaatbeleid (onder andere het ESMAP-programma van de Wereldbank en het Afrika huishoudelijk biogas programma van HIVOS en SNV). Deze activiteiten tellen voor 100% mee als Nederlandse klimaatfinanciering.

Als gevolg van de bezuinigingen is besloten de doelstelling om in 2015 25 miljoen mensen te voorzien van drinkwater en sanitatie, voor drinkwater bij te stellen naar 2018. Voor sanitatie kan de doelstelling in 2015 worden gerealiseerd. Tevens is besloten de ondersteuning van verbeterd beheer

van het Brahmaputra-stroomgebied (India, Bangladesh) te schrappen. Het kennisplatform water is in 2013 gelanceerd.

De Inspectie voor Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) presenteerde het rapport 'Van infrastructuur naar duurzame impact: beleidsdoorlichting van de Nederlandse bijdrage aan drinkwater en sanitaire voorzieningen'. Naar aanleiding van deze evaluatie zijn duurzaamheidsclausules opgenomen in nieuwe overeenkomsten met uitvoerende organisaties voor het UNICEF programma in West-Afrika. Ook zijn zgn *sustainability compacts* afgesloten met de betrokken nationale overheden.

Budgettaire gevolgen van beleid

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving (x EUR 1 000)		Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BH&OS	06.01 Duurzaam milieugebruik wereldwijd	206.983	206.213	-39.188	-39.268	167.795	166.945
	06.02 Efficiënt en duurzaam watergebruik, veiliger delta's en stroomgebieden en verbeterde toegang tot drinkwater en sanitaire voorzieningen in ontwikkelingslanden/partnerlanden	190.977	190.977	-32.959	-32.959	158.018	158.018
I&M	11.01 Algemeen waterbeleid (Partners voor Water)	9.536	0	2.079	0	11.615	0
	23.01 Meteorologie en seismologie (contributie WMO)	736	27	223	7	959	34
	19.02 Int. Beleid, coordinatie en samenwerking	5.364	0	-2.291	0	3.073	0
	19.02 Int. Beleid, coordinatie en samenwerking/CDM	31.686	0	-1.781	0	29.905	0
EZ	14.55 Opdrachten (Joint Implementation)	33.651	0	-23.244	0	10.407	0
	14.65 Bijdragen aan baten-lastendiensten	0	0	437	0	437	0
	14.95 Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	1.005	0	-662	0	343	0
	16.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (UNEP)	243	243	0	0	243	243
	Totaal	480.181	397.460	-97.386	-72.220	382.795	325.240

Financiële toelichting

BH&OS – De uitgaven voor duurzaam milieugebruik (artikel 6.01) zijn EUR 39 miljoen lager uitgevallen dan in de begroting voorzien. De daling van het budget is onder meer het gevolg van vertraging in de uitvoering van het door FMO beheerde *Access to Energy Fund* en het door de multilaterale ontwikkelingsbanken uitgevoerde *Scaling Up Renewable Energy Programme*. Daarnaast was de eerste bijdrage aan het Initiatief Duurzaam Land- en Watergebruik/IDH lager, omdat het programma pas eind 2013 is gestart. De uitgaven op een aantal landenprogramma's (m.n. Grote Meren, Rwanda, Indonesië) zijn substantieel lager dan geraamd. Voor het uitfasen van het bilaterale klimaatprogramma in Senegal bleken minder middelen nodig dan eerder voorzien, onder andere door vertraging in aanbestedingsprocedures. Daarnaast hebben binnen het artikel technische bijstellingen plaatsgevonden ter voorbereiding op een administratieve conversie.

De uitgaven op artikel 6.02 zijn EUR 33 miljoen lager dan in de begroting voorzien. Voor het waterbeheerprogramma geldt dat de uitgaven op de landenprogramma's achter blijven op de uitgaven van de centrale programma's. Naast het bilaterale waterbeheerprogramma in Rwanda zijn er nog een aantal bilaterale waterbeheerprogramma's te noemen waar de uitgaven lager liggen dan oorspronkelijk gepland (o.a. in Bangladesh, Mozambique, Palestijnse Autoriteit). De uitgaven op het centrale programma integraal waterbeheer zijn lager dan begroot als gevolg van bezuinigingen, anderzijds zijn de uitgaven voor drinkwater en sanitatie hoger uitgevallen.

I&M – De interdepartementale samenwerking tussen de ministeries van Infrastructuur en Milieu, Buitenlandse Zaken en Economische Zaken is in 2013 gecontinueerd. Onderdeel hiervan is het uitvoeringsprogramma Partners voor Water dat loopt tot en met 2015. De uitgaven worden via de HGIS gefinancierd. De overschrijding op dit programma in 2013 wordt veroorzaakt, doordat de vertraging in 2012 bij de werkzaamheden in de Deltalanden in 2013 deels is ingelopen.

Verder zijn de uitgaven op het gebied van internationaal beleid, coördinatie en samenwerking lager dan aanvankelijk werd voorzien in de begroting. De lagere uitgaven worden onder andere veroorzaakt door het niet aanwenden van het budget voor onvoorziene bijdragen (EUR 0,5 miljoen) en het niet aanwenden van een reservering van EUR 0,3 miljoen voor de *Galileo Supervisory Authority*.

EZ – De Kyoto-periode loopt tot en met 2012. Tot en met eind 2013 konden emissierechten die in 2012 gegenereerd zijn door de *Joint Implementation* (JI)-projecten nog overgemaakt worden naar de Nederlandse Kyoto-rekening. In 2013 zijn nog 415.092 rechten uit JI-projecten geleverd (ERUPT+Banken) en nog 159.315 uit het *Prototype Carbon Fund* (PCF). In 2014 en 2015 worden er geen JI-rechten meer geleverd. De per saldo lagere uitgaven hangen met name samen met vrijval van middelen op het onderdeel JI.

Beleidsthema 7 Consulaire belangenbehartiging en migratie en ontwikkeling

Het consulaire werk is een kerntaak van BZ en heeft grote maatschappelijke en politieke relevantie. Het is zichtbaar en herkenbaar. Als Nederlanders reizen, houdt de verantwoordelijkheid van de overheid niet op bij onze landsgrenzen. De eigen verantwoordelijkheid van de burger staat centraal, maar de overheid is er voor Nederlanders wereldwijd als dat echt nodig is. Zeker in extreme noodsituaties.

Ook in 2013 was er continue aandacht voor het verlenen van hulp aan Nederlanders die in het buitenland in nood verkeerden en voor het snel en adequaat reageren op crises en natuurrampen, zoals in Egypte, Zuid-Sudan en op de Filipijnen. Evaluaties na iedere crisis van de gevolgde aanpak leidden tot verbeterde inzet van mensen en middelen, inclusief de tijdige en juiste aanpassing van de reisadviezen en heldere communicatie naar de burger.

In Europa werkte Nederland verder aan het proefproject consulaire samenwerking met gelijkgezinde EU-lidstaten. Dit heeft onder meer geresulteerd in concrete afspraken over co-locatie van ambassades op 12 plaatsen, ten aanzien van nog 15 plaatsen vindt haalbaarheidsonderzoek plaats.

De paspoortwet is in december 2013 gewijzigd, waardoor paspoorten en identiteitskaarten 10 jaar geldig worden. Op het moment van inwerkingtreding van de paspoortwet zal voor verstrekking van paspoorten in het buitenland aan niet-ingezetenen een kostendekkend tarief van EUR 130,00 worden gehanteerd. Het aantal grensgemeenten waar niet-ingezetenen een paspoortaanvraag kunnen indienen is uitgebreid naar twee, waaronder een speciale balie op Schiphol.

Het proces voor de ontwikkeling van de uitbreiding van de digitale dienstverlening, waaronder de digitalisering van het visumproces en de uitbreiding van de 'reis-app' met landeninformatie die daardoor beter wordt ontsloten, is nog in volle gang.

Met inzet van middelen voor Ontwikkelingssamenwerking kan een (bescheiden) bijdrage worden geleverd aan het vergroten van positieve effecten van migratie op herkomstlanden. Daarmee wordt ook de migratiesamenwerking met ontwikkelingslanden gefaciliteerd. De problematiek van gedwongen terugkeer wordt op verschillende niveaus besproken met de autoriteiten in de diverse herkomstlanden. Om de terugkeer te bevorderen worden diverse instrumenten ingezet, zoals de uitzending van migrantendeskundigen naar herkomstlanden en ondersteuning van migrantenondernemers met de opzet van bedrijfsactiviteiten in herkomstlanden. Aan de Maastricht *Graduate School of Governance* is een diplomaprogramma opgezet voor migratieambtenaren uit ontwikkelingslanden. In oktober nam Nederland deel aan de tweede VN *High Level Dialogue on Migration and Development*.

De kosten van de eerstejaarsopvang van asielzoekers uit DAC-landen worden toegerekend aan ODA en de uitgaven staan op de begroting van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Daarom komen de uitgaven als toerekening onder de HGIS. Het totaal aantal geregistreerde asielaanvragen (17.190) was in 2013 hoger dan geraamd (14.000). De stijging werd voornamelijk veroorzaakt door een hogere instroom uit de landen Syrië, Somalië en Eritrea. Hierdoor is ook de instroom in de opvang en de gemiddelde bezetting in de opvang gestegen.

Budgettaire gevolgen van beleid

Begroting/beleidsterrein/artikel/omschrijving (x EUR 1 000)		Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
		Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA
BZ	07.01 Op basis van eigen verantwoordelijkheid consulaire dienstverlening bieden aan Nederlanders in het buitenland	14.809	0	1.044	0	15.853	0
	07.02 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	1.155	0	-47	0	1.108	0
BH&OS	07.01 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	9.000	9.000	-954	-954	8.046	8.046
Toerek.	Opvang van asielzoekers	271.359	271.359	2.966	2.966	274.325	274.325
	Totaal	296.323	280.359	3.009	2.012	299.332	282.371

Beleidsthema 8 Het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen

Het kabinet heeft in 2013 ingezet op het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen. Een aantal projecten en gelegenheden heeft zich voor dit doeleinde uitstekend geleend. Zo waren ruim 60 Nederlandse ontwerpers, architecten en stedenbouwkundigen vertegenwoordigd op de *Beijing Design Week 2013* (BJDW). Amsterdam was voor deze editie gekozen als gast-stad. Onder de naam *Design goes Dutch* sloegen verschillende Nederlandse partijen de handen ineen (o.a. gemeente Amsterdam, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Agentschap NL en Het Nieuwe Instituut) om een uitgebreid programma te verzorgen waarin de samenwerking tussen de Nederlandse creatieve industrie en Chinese ontwerpers centraal stond. Chinese waardering gold vooral het feit dat in veel van de projecten is samengewerkt met Chinese experts en vertegenwoordigers uit de Chinese creatieve sector en dat deze samenwerking niet tot de BJDW beperkt bleef.

Daarnaast is in 2013 de *Delegates' Lounge* binnen het VN-hoofdkwartier gerenoveerd en opnieuw ingericht door een Nederlands ontwerpteam, samengesteld door ontwerpster Hella Jongerius. De *Delegates' Lounge* is een ontmoetingsplaats voor wereldleiders en duizenden politici, beleidsmakers en diplomatieke vertegenwoordigers van de 193 lidstaten van de Verenigde Naties (VN). De herinrichting vormde een uitgelezen kans Nederlandse design, architectuur en beeldende kunst op een internationaal podium te presenteren. Ook was dit een gelegenheid nieuwe economische impulsen te creëren voor de Nederlandse creatieve industrie, een sector die goed is voor 280.000 banen.

2013 stond verder in het teken van het Nederland – Rusland jaar. De viering kende een prominente culturele pijler, een platform om de contacten en samenwerking tussen Nederlandse en Russische culturele organisaties te intensiveren, te bestendigen en te verbreden. De Nederlandse zichtbaarheid was groot met het multidisciplinaire culturele festival *Orange Days* op scheepswerf *Novaja Gollandia* (Nieuw Holland) in Sint-Petersburg (1-14 juli) en de *Dutch Days* in Moskou (11-15 september) met tegelijkertijd een Mondriaantentoonstelling in de Nieuwe Tretjakovgalerij. De zichtbaarheid en bekendheid van Nederland in Rusland is aanzienlijk vergroot dankzij de verschillende activiteiten in het kader van het bilaterale jaar. Veel activiteiten, met name die op gebied van theater en muziek, kennen een vervolg in 2014.

Het stimuleringsfonds voor de creatieve industrie heeft in 2013 een nieuwe vierjarige opdracht gekregen. Dit programma is een vervolgprogramma op *Dutch Design Fashion Architecture* (DDFA) ter ondersteuning van de internationale reputatie en marktverruiming voor Nederlandse creatieve industrie. Ook werd de sluiting van het *Institut Néerlandais* in Parijs afgewikkeld.

Ter verkrijging van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale organisaties heeft de Ministerraad in 2013 de 'Notitie Gastlandbeleid' aanvaard. In deze notitie werd nog eens vastgelegd wat de focus is van het gastlandbeleid, en welke prioriteit het kabinet daar aan verleent. De notitie had als oogmerk het stroomlijnen van de samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen en het vastleggen van het gebruikte instrumentarium.

Met de *Carnegie Foundation* werd in 2013 een nieuwe overeenkomst getekend, volgens welke de jaarlijkse subsidie voor 4 jaar is vastgelegd op EUR 4,4 miljoen per jaar. Deze subsidie stelt de stichting in staat het Vredespaleis te beheren, ten behoeve van de gebruikers: het Permanente Hof van Arbitrage en het Internationaal Gerechtshof.

Verder is in 2013 de *International Development Law Organization* (IDLO) binnengehaald als geheel nieuwe internationale organisatie. Met het reeds aanwezige *NATO Communications and Information Agency* (NCIA) werd een overeenkomst getekend waardoor de vestiging in Den Haag in de komende jaren zal groeien tot ruim 700 expats, werkzaam op het gebied van IT en (beveiligde) communicatie.

Op het gebied van strategische beleidscommunicatie naar buitenlandse doelgroepen werd boven verwachting gepresteerd. Dit is onder andere af te leiden uit de succesvolle inzet van online-kanalen waarbij een groei in het aantal Facebookpagina's van posts naar 120 (met meer dan 200.000 fans) en het aantal formele Twitteraccounts van BZ naar 102 (met meer dan 60.000 volgers) is gerealiseerd. Op het vlak van voorlichting voor ontwikkelingssamenwerking en met betrekking tot publieksdiplomatie deden zich geen bijzonderheden voor.

Budgettaire gevolgen van beleid

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving (x EUR 1 000)		Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
		Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA
BZ	08.01 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	7.246	0	-1.428	0	5.818	0
	08.02 Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale organisaties in Nederland	13.775	0	14.047	0	27.822	0
	08.03 Vergroten van begrip en/of steun voor Nederlandse zienswijzen, standpunten en beleid in het buitenland en het versterken van het draagvlak in eigen land voor het buitenlandbeleid	22.418	136	-1.936	-36	20.482	100
BH&OS	08.01 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	12.943	11.121	-2.366	-1.322	10.577	9.799
	08.02 Vergroten van begrip en/of steun voor Nederlandse zienswijzen, standpunten en beleid in het buitenland en het versterken van het draagvlak in eigen land voor het buitenlandbeleid	15.600	15.600	-1.179	-1.179	14.421	14.421
OCW	08.71/76/77 Int. Beleid Cultuur: overig	904	0	-189	0	715	0
	14.70/71 Cultuur: overig	4.566	0	1.000	0	5.566	0
	Totaal	77.452	26.857	7.949	-2.537	85.401	24.320

Financiële toelichting

BZ – De uitgaven voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale organisaties in Nederland zijn gestegen als gevolg van een éénmalige betaling aan het Internationaal Strafhof voor de opleverkosten van de Haagse Arc (de huidige locatie). Daarnaast zijn de uitgaven gestegen omdat de Nederlandse bijdrage aan de nieuwbouw van het ICC-gebouw in één keer is voldaan.

BH&OS – De mutatie op het onderdeel grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur wordt verklaard doordat eind 2012 de bijdrage aan de UNESCO voor 2013 al is uitgevoerd.

Beleidsthema 9 Overige uitgaven

Onder bovengenoemd thema zijn de uitgaven gebracht die niet binnen één van de inhoudelijke beleidsthema's kunnen worden geplaatst. De uitgaven betreffen met name de apparaatsuitgaven van het ministerie van Buitenlandse Zaken en de middelen voor attachés. Vanuit bijna alle ministeries worden attachés met specialistische kennis uitgezonden naar Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland.

Als onderdeel van de taakstelling op het Rijk van het kabinet Rutte-Verhagen en het aanvullend Begrotingsakkoord 2013 dient Buitenlandse Zaken structureel in totaal EUR 90,5 miljoen te bezuinigen op apparaatsuitgaven. Conform planning is van deze besparing in 2013 EUR 30,5 miljoen gerealiseerd, verdeeld over het postennet en het kerndepartement.

Door het postennet slanker en sterker te maken nemen de uitgaven voor het postennet af, met als doel een flexibele en moderne inzet. In 2013 zijn de posten in Guatemala, Managua, La Paz, Ouagadougou en Lusaka gesloten. Als investering in de economische functie van het postennet is een handelskantoor in Yangong opgericht en een consulaat-generaal in Chongqing. Het aantal uitgezonden medewerkers is afgenomen als gevolg van de focus en flexibilisering op de posten. De bezuinigingen zijn tevens ingevuld door versoering van de arbeidsvoorwaarden en efficiëncymaatregelen op de posten. Dit laatste wordt mede mogelijk gemaakt door de regionalisering van back office taken op consulaire en financieel terrein in regionale service organisaties (RSO's).

Regionale Service Organisatie (RSO)

Buitenlandse Zaken werkt hard aan de hervorming van het postennet (ambassades en consulaten-generaal). Als onderdeel van dit proces worden regionale service organisaties (RSO's) opgericht.

Een RSO verzorgt de backofficetaken voor de bedrijfsvoering van de posten in de regio. Men kan denken aan financiële administratie, consulaire dienstverlening en projectenbeheer (ontwikkelingssamenwerking). Daarnaast adviseert de RSO op het gebied van personeel, informatievoorziening en systeembeheer, organisatie, archief en huisvesting. De dienstverlening van een RSO aan een post is vastgelegd in een aparte overeenkomst.

Momenteel zijn er RSO's voor acht verschillende regio's.

- Noord Amerika en Caribisch Gebied (Washington)
- Zuid-Amerika (Santiago de Chile)
- Azië (Kuala Lumpur)
- Zuidelijk Afrika (Pretoria)
- Noord-Afrika (Accra)
- Midden-Oosten (Amman)
- Oost-Europa (Praag)
- West-Europa (Den Haag)

Een RSO bedient ca. 10 tot 25 posten. Elke regio heeft een Regioraad, bestaande uit de Chefs de Poste van de deelnemende posten. De Regioraad controleert of de afspraken uit de dienstverleningsovereenkomsten worden nageleefd. Ook stelt de raad het jaarplan en het jaarverslag vast voor wat betreft de bedrijfsvoering in de regio. De gekozen voorzitter is budgethouder van de bedrijfsvoeringsbudgetten.

Eind 2013 is de uitrol van de RSO's in Noord-Amerika en Caribisch Gebied, Zuid-Amerika en Zuidelijk Afrika voltooid.

RSO's bevorderen de doeltreffendheid, kwaliteit, continuïteit en doelmatigheid van de bedrijfsvoering van ambassades en consulaten-generaals in het buitenland. RSO's maken het Nederlandse postennet efficiënter en slagvaardiger.

De bezuinigingen op het kerndepartement zijn ingevuld door krimp en herinrichting van de beleidskern, centralisatie van de bedrijfsvoering en versoering van onder meer dienstreizen en representatie. Daarnaast zijn besparingen behaald door automatisering en digitalisering van het archief, en rijksbrede samenwerking in de vorm van shared service organisaties.

In aanvulling op bovengenoemde bezuinigingen is bij het Regeerakkoord Rutte-Asscher is een taakstelling gelegd op Buitenlandse Zaken (structureel EUR 60 miljoen) en het HGIS postennet

(structureel EUR 40 miljoen). Naar aanleiding van de motie Sjoerdsma wordt de taakstelling op het HGIS postennet gehalveerd. Met de Kamerbrief 'Voor Nederland, Wereldwijd' is in 2013 invulling gegeven aan de bezuinigingen en investeringen. Zij krijgen vanaf 2014 hun beslag. Daarnaast is in het Regeerakkoord besloten het directoraat-generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen over te hevelen naar het ministerie van Buitenlandse Zaken, wat eind 2012 is uitgevoerd.

Budgettaire gevolgen van beleid

Begroting/beleidsterrein/artikel/omschrijving (x EUR 1 000)		Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
		Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA
BZ	09.01 Geheim	0	0	163	0	163	0
	10.01 Nominaal en onvoorzien	33.597	0	-29.839	0	3.758	0
	11.01 Apparaatsuitgaven	770.219	225.980	-75.847	-34.085	694.372	191.895
Div. dept.	Attachés	47.268	0	-13.432	0	33.836	0
	Totaal	851.084	225.980	-118.955	-34.085	732.129	191.895

Financiële toelichting

BZ - Het grootste deel van dit artikel bestaat uit een voorziening voor HGIS/loon-, prijs en koersontwikkelingen en onvoorzien. Via overboekingen naar HGIS-artikelen op diverse begrotingen werden middelen uit dit artikel voor deze doelen ingezet. De verlaging op dit artikel betreft het deel van de middelen dat hiervoor niet is ingezet. Aan het artikel werd EUR 3,6 miljoen toegevoegd in verband met de garantiestelling die de Staat der Nederlanden is aangegaan voor de *Arctic Sunrise* en haar opvarenden zoals opgenomen in de uitspraak van het *International Tribunal of the Law of the Sea* van 22 november 2013. Daarnaast werden verhogingen en verlagingen als gevolg van bijstellingen van de inflatieraming (pBBP) op dit artikel verwerkt.

Om de verlaging van de apparaatsuitgaven toe te lichten wordt onderscheid gemaakt tussen personele- en materiele kosten, op het departement evenals de posten.

De daling in de personele uitgaven is een saldo van lagere personele kosten op de posten, tegenover hogere personele kosten op het departement. De uitgaven dalen per saldo als gevolg van een afname van het personeelsbestand op de posten, door afslanking en sluiting van posten. De kosten voor lokaal personeel zijn toegenomen als gevolg van ontslagvergoedingen evenals lokale loonontwikkeling. Daarnaast is er sprake geweest van een overheveling naar het ministerie van Defensie voor de beveiliging van ambassades in hoog-risico landen, uitgevoerd door de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten (BSB).

In verband met de verhuizing van het ministerie naar een nieuwe locatie in 2016 vallen de materiële uitgaven lager uit. Tot de verhuizing worden geen uitgaven gedaan aan grootschalig onderhoud. Investerings op de posten zijn vooruitgeschoven vanwege de lopende invulling van de geplande bezuinigingen op het postennet. Tevens zijn de kosten voor planmatig onderhoud en investeringen in huisvesting in het buitenland lager dan voorzien, evenals kosten voor huur en beveiliging. Een deel van de uitgaven zal worden doorgeschoven naar 2014 en wordt aangemeld als eindejaarsmarge. Daarnaast is een bedrag van EUR 3,6 miljoen overgeheveld naar het artikel nominaal en onvoorzien. Zie hiervoor de toelichting onder dit artikel. Daartegenover staat een toename in de kosten voor ICT, als gevolg van de harmonisering van de Rijksbrede kostensoortdefinitie. Er zijn tevens investeringen gedaan op het gebied van digitalisering van de archieven en het opzetten van een database voor internationale instellingen in Den Haag. Ook zijn er investeringen gedaan voor de uitrol van Het Nieuwe Werken.

EZ - De verlaging van EUR 13,3 miljoen voor het budget van attachés is vrijwel geheel toe te rekenen aan de overgang van de landbouwattachés van EZ naar het Agentschap NL. Het budget voor deze attachés is binnen de begroting van EZ overgeheveld van het apparaatsartikel naar het programma-artikel 'Een concurrerende, duurzame en veilige agro-, visserij- en voedselketen' voor de bijdrage aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

**Bijlage 1a. HGIS-uitgaven 2013 per begroting en artikel
(bedragen x EUR 1000)**

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
V Buitenlandse Zaken						
01.00 Versterkte int. rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten						
01.01 Een goed functionerende internationale rechtsorde	52.216	5.086	296	-4.253	52.512	833
01.02 Bescherming van de rechten van de mens	57.335	38.810	-3.509	-2.566	53.826	36.244
02.00 Grotere veiligheid en stabiliteit, effectieve humanitaire hulpverlening en goed bestuur						
02.01 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de nationale en bondgenootschappelijke veiligheid	20.721		2.600	0	23.321	
02.02 Bestrijding en terugdringing van het internationale terrorisme en andere vormen van internationale criminaliteit	500		0	0	500	
02.03 Bestrijding van proliferatie van massavernietigingswapens, bevordering van ontwapening, wapenbeheersing en het voeren van een restrictief en transparant wapenexportbeleid	12.754	3.252	-128	-3.252	12.626	
02.05 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde in prioritaire gebieden	219.519	79.552	-29.494	-16.983	190.025	62.569
03.00 Europese samenwerking						
03.02 Een effectief, efficiënt en coherent optreden van de Unie ten opzichte van derde landen en regio's, inclusief ontwikkelingslanden	177.177	177.177	-21.052	-21.052	156.125	156.125
03.03 Een hechtere Europese waardengemeenschap	9.748		394	0	10.142	
03.04 Versterkte Nederlandse positie in de Unie van 28	3.860		250	0	4.110	
04.00 Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede						
04.02 Effectief armoedebeleid van ontwikkelingslanden	2.300		-2.014	0	286	
07.00 Welzijn van Nederlanders in het buitenland en regulering van het personenverkeer						
07.01 Op basis van eigen verantwoordelijkheid consulaire dienstverlening bieden aan Nederlanders in het buitenland	14.809		1.044	0	15.853	
07.02 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	1.155		-47	0	1.108	
08.00 Versterkt cultureel profiel en positieve beeldvorming in en buiten Nederland						
08.01 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	7.246		-1.428	0	5.818	
08.02 Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale organisaties in Nederland	13.775		14.047	0	27.822	
08.03 Vergroten van begrip en/of steun voor Nederlandse zienswijzen, standpunten en beleid in het buitenland en het versterken van het draagvlak in eigen land voor het buitenlandbeleid	22.418	136	-1.936	-36	20.482	100
09.00 Geheim						
09.01 Geheim	0		163		163	
10.00 Nominaal en onvoorzien						
10.01 Nominaal en onvoorzien	33.597		-29.839	0	3.758	
11.00 Algemeen						

Begroting/beleidsterrein/artikel/omschrijving	Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
11.01 Apparaatsuitgaven	770.219	225.980	-75.847	-34.085	694.372	191.895
<i>Totaal</i>	<i>1.419.349</i>	<i>529.993</i>	<i>-146.500</i>	<i>-82.227</i>	<i>1.272.849</i>	<i>447.766</i>
VI Veiligheid en Justitie						
31.02.20 Bekostiging Nationale politie (o.a.civ. crisisbeh. missies)	8.600	8.600	5.432	0	14.032	8.600
33.03.39 Opsporing en vervolging/tech. Ass drugsbestr. Suriname	200	200	-141	-141	59	59
33.03.10 Opsporing en vervolging/NFI	519		15	0	534	
91.01.02/91.01.09 Europol/Eurojust	27.524		-4.263	0	23.261	
36.02.58 Nat. Veiligheid en terrorismebestrijding (NSS)	700		376		1.076	
91.01.01/91.01.09 Personeel-materieel/Attachés	1.392		326	0	1.718	
91.01.09 Effectieve besturing van het Justitieapparaat/WIPO	243		-43	0	200	
<i>Totaal</i>	<i>39.178</i>	<i>8.800</i>	<i>1.702</i>	<i>-141</i>	<i>40.880</i>	<i>8.659</i>
VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties						
62.01 Apparaat	0		500	0	500	
71.01 Apparaat (attachés)	478		-284	0	194	
<i>Totaal</i>	<i>478</i>	<i>0</i>	<i>216</i>	<i>0</i>	<i>694</i>	<i>0</i>
VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschap						
06.70 HBO (beurzen niet EU)	3.453	3.453	0	0	3.453	3.453
07.70/76 Wetenschappelijk onderwijs	57.845	54.564	524	517	58.369	55.081
08.76 Internationaal beleid: attaché	133		0	0	133	
08.71/76/77 Internationaal beleid: Cultuur overig	904		-189	0	715	
14.70/71 Cultuur: overig	4.566		1.000	0	5.566	
16.70 Onderzoek en wetenschappen: WOTRO	454	454	0	0	454	454
16.71 Attaché China	252		-66	0	186	
<i>Totaal</i>	<i>67.607</i>	<i>58.471</i>	<i>1.269</i>	<i>517</i>	<i>68.876</i>	<i>58.988</i>
IXB Financiën						
<i>01 Belastingen</i>						
01.02-04 Belastingdienst (attachés)	1.449		0	0	1.449	
<i>04 Internationale betrekkingen</i>						
04.20 Mult. Ontw. Banken en Fondsen	33.054	33.054	149.907	149.907	182.961	182.961

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
09.21 Centraal apparaat (attachés)	1.102		0	0	1.102	
<i>Totaal</i>	<i>35.605</i>	<i>33.054</i>	<i>149.907</i>	<i>149.907</i>	<i>185.512</i>	<i>182.961</i>
X Defensie						
01 Opdracht inzet						
01.01 Crisisbeheersingsoperaties inclusief contributies	190.500	4.400	-20.080	0	170.420	4.400
01.03 Overige inzet (NSS)						
26 Commando Dienstencentra						
06.02 Attachés	20.085		-255	0	19.830	
<i>Totaal</i>	<i>210.585</i>	<i>4.400</i>	<i>-20.335</i>	<i>0</i>	<i>190.250</i>	<i>4.400</i>
XII Infrastructuur en Milieu						
11.01 Algemeen waterbeleid (Partners voor Water)	9.536		2.079	0	11.615	
17.01 Luchtvaart	1.115		116	0	1.231	
18.01 Scheepvaart	925		-68	0	857	
19 Klimaat						
19.02 Int. Beleid, coordinatie en samenwerking	5.364		-2.291	0	3.073	
19.02 Int. Beleid, coordinatie en samenwerking/CDM	31.686		-1.781	0	29.905	
23.01 Meteorologie en seismologie (contributie WMO)	736	27	223	7	959	34
98.01 Apparaatsuitgaven (attachés)	2.335		-639	0	1.696	
<i>Totaal</i>	<i>51.697</i>	<i>27</i>	<i>-2.361</i>	<i>7</i>	<i>49.336</i>	<i>34</i>
XIII Economische Zaken						
11 Goed functionerende economie en markten						
11.55 Opdrachten	137		-137	0	0	
11.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.396		-737	0	1.659	
12 Een sterk innovatievermogen						
12.05 Subsidies	4.385		-1.683	0	2.702	
12.65 Baten- en lastendiensten (attachés)	5.857		-1.410	0	4.447	
12.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	390		-38	0	352	
13 Een excellent ondernemingsklimaat						
13.65 Baten- en lastendiensten (attachés)	10.455		22	0	10.477	
13.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.745		-432	0	2.313	

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
14 Een doelmatige en duurzame energievoorziening						
14.55 Opdrachten (Joint Implementation)	33.651		-23.244	0	10.407	
14.65 Bijdragen aan baten-lastendiensten	0		437		437	
14.95 Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	1.005		-662		343	
16 Een concurrerende, duurzame en veilige agro-, visserij- en voedselketen						
16.55 Opdrachten	160		-160	0	0	
16.65 Bijdragen aan baten-lastendiensten	1.000		11.646		12.646	
16.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (Clinton Foundation)	0		4.366		4.366	
16.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (FAO)	6.973	3.556	1.033	44	8.006	3.600
16.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (UNEP)	243	243	0	0	243	243
16.95 Overig	699		-699		0	
17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit						
17.35 Groen onderwijs van hoge kwaliteit (ISRIC)	1.198	1.198	20	20	1.218	1.218
17.35 Groen onderwijs van hoge kwaliteit (Intern. onderwijs)	35	35	-20	-20	15	15
18 Natuur, regio en ruimte						
18.55 Opdrachten	61		-61	0	0	
18.95 Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	888		-420	0	468	
40 Apparaat						
40.10 Personeel kernministerie (attachés)	15.030		-10.891	0	4.139	
40.20 Materieel kernministerie	3.057		-1.441	0	1.616	
<i>Totaal</i>	<i>90.365</i>	<i>5.032</i>	<i>-24.511</i>	<i>44</i>	<i>65.854</i>	<i>5.076</i>
<i>XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid</i>						
98.08.01 Apparaatsuitgaven (attachés)	749		-250	0	499	
<i>Totaal</i>	<i>749</i>	<i>0</i>	<i>-250</i>	<i>0</i>	<i>499</i>	<i>0</i>
<i>XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport</i>						
10.03 Apparaatsuitgaven (attachés)	1.206		68	0	1.274	
9.12 Internationale samenwerking/WHO partnerschap	4.721		0	0	4.721	
<i>Totaal</i>	<i>5.927</i>	<i>0</i>	<i>68</i>	<i>0</i>	<i>5.995</i>	<i>0</i>
<i>XVII Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking</i>						

Begroting/beleidsterrein/artikel/omschrijving	Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
01.00 Een sterke internationale concurrentiepositie						
01.01 Een sterke internationale concurrentiepositie	89.197	2.147	-2.304	-1.643	86.893	504
02.00 Versterkte int. rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten						
02.01 Een goed functionerende internationale rechtsorde	294	294	-162	-162	132	132
02.02 Bescherming van de rechten van de mens	5.041	3.025	-5.041	-3.025	0	0
03.00 Grotere veiligheid en stabiliteit, effectieve humanitaire hulpverlening en goed bestuur						
03.01 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde in prioritaire gebieden	303.939	303.939	-10.452	-10.452	293.487	293.487
03.02 Effectieve humanitaire hulp	212.067	210.000	21.825	23.013	233.892	233.013
04.00 Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede						
04.01 Voedselzekerheid	303.105	303.105	37.185	37.185	340.290	340.290
04.02 Effectief armoedebeleid van ontwikkelingslanden	256.936	244.138	51.940	61.671	308.876	305.809
04.03 Private sectorontwikkeling	354.678	347.528	-86.367	-81.105	268.311	266.423
04.04 Effectieve Nederlandse handels- en investeringsbevordering	6.960		4.365	0	11.325	
05.00 Toegenomen menselijke ontplooiing en sociale ontwikkeling						
05.01 Goed onderwijs, goed opgeleide bevolking en capaciteit voor onderzoek en innovatie voornamelijk ten behoeve van de beleidsprioriteiten	198.600	196.004	13.385	13.385	211.985	209.389
05.02 Versterking van het maatschappelijk middenveld in ontwikkelingslanden	456.125	456.125	-4.055	-4.055	452.070	452.070
05.03 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	52.470	52.470	-776	-776	51.694	51.694
05.04 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/Aids	392.957	391.464	6.795	6.630	399.752	398.094
06.00 Duurzaam water- en milieubeheer						
06.01 Duurzaam milieugebruik wereldwijd	206.983	206.213	-39.188	-39.268	167.795	166.945
06.02 Efficiënt en duurzaam watergebruik, veiliger delta's en stroomgebieden en verbeterde toegang tot drinkwater en sanitaire voorzieningen in ontwikkelingslanden/partnerlanden	190.977	190.977	-32.959	-32.959	158.018	158.018
07.00 Regulering van het personenverkeer						
07.01 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	9.000	9.000	-954	-954	8.046	8.046
08.00 Versterkt cultureel profiel en positieve beeldvorming in en buiten Nederland						
08.01 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	12.943	11.121	-2.366	-1.322	10.577	9.799
08.02 Vergroten van begrip en/of steun voor Nederlandse zienswijzen, standpunten en beleid in het buitenland en het versterken van het draagvlak in eigen land voor het buitenlandbeleid	15.600	15.600	-1.179	-1.179	14.421	14.421
Totaal	3.067.872	2.943.150	-50.308	-35.016	3.017.564	2.908.134

Begroting/beleidsterrein/artikel/omschrijving	Begroting 2013		Mutatie		Realisatie 2013	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
Toerekeningen						
EU-begroting	405.600	329.867	0	0	405.600	329.867
EKI-kwijtschelding	150.000	150.000	-150.000	-150.000	0	0
Opvang asielzoekers	271.359	271.359	2.966	2.966	274.325	274.325
<i>Totaal</i>	<i>826.959</i>	<i>751.226</i>	<i>-147.034</i>	<i>-147.034</i>	<i>679.925</i>	<i>604.192</i>
TOTAAL UITGAVEN	5.816.371	4.334.153	-238.137	-113.943	5.578.234	4.220.210
TOTAAL UITGAVEN excl. toerekeningen	4.989.412	3.582.927	-91.103	33.091	4.898.309	3.616.018

Bijlage 1b. HGIS-ontvangsten 2013 per begroting en artikel (bedragen x EUR 1000)

Begroting/beleidsterrein/artikel/omschrijving	Begroting 2013	Mutatie	Realisatie 2013
V Buitenlandse Zaken			
2 Grotere veiligheid en stabiliteit, effectieve humanitaire hulpverlening en goed bestuur			
10 Doorberekening Defensie diversen	167	0	167
50 Restituties contributies	1.000	890	1.890
3 Europese samenwerking			
30 Restitutie Raad van Europa	0	396	396
7 Welzijn en veiligheid van Nederlanders in het buitenland en regulering van het personenverkeer			
10 Consulaire dienstverlening	41.300	6.964	48.264
8 Versterkt cultureel profiel en positieve beeldvorming in en buiten Nederland			
30 Doorberekening Defensie diversen	790	-16	774
31 Algemeen			
10 Diverse ontvangsten	58.626	-14.336	44.290
20 Koersverschillen		71.003	71.003
Totaal	101.883	64.901	166.784
IXB Financiën			
04.07.01 Ontvangsten IFI's	7.779	-12	7.767
Totaal	7.779	-12	7.767
X Defensie			
20 Uitvoeren crisisbeheersingsoperaties	1.407	196	1.603
Totaal	1.407	196	1.603
XIII Economische Zaken			
11 Goed functionerende economie en markten			
99 Overig	0	154	154
13 Een excellent ondernemingsklimaat			
99 Overig	0	284	284
Totaal	0	438	438
XVII Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking			
1 Een sterke internationale concurrentiepositie			
10 Een sterke internationale concurrentiepositie	14.315	-12.482	1.833
4 Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede			
20 Ontvangsten en restituties met betrekking tot leningen	24.163	1.885	26.048
21 diverse ontvangsten OS	0	19.371	19.371
Totaal	38.478	8.774	47.252
TOTAAL ONTVANGSTEN	149.547	74.297	223.844

Bijlage 2. ODA-uitgaven 2013 per beleidsthema (bedragen x EUR 1000)

		Begroting 2013	Mutatie	Realisatie 2013	Begroting/artikel
1. Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten					
BZ	01.01 Een goed functionerende internationale rechtsorde	5.086	-4.253	833	V-01.01
	01.02 Bescherming van de rechten van de mens	38.810	-2.566	36.244	V-01.02
BH&OS	02.01 Internationale rechtsorde	294	-162	132	XVII-02.01
	02.02 Mensenrechten	3.025	-3.025	0	XVII-02.02
		47.215	-10.006	37.209	
2. Vrede, veiligheid en stabiliteit					
BZ	02.03 Bestrijding van proliferatie van massavernietigingswapens, bevordering van ontwapening, wapenbeheersing en het voeren van een restrictief en transparant wapenexportbeleid	3.252	-3.252	0	V-02.03
	02.05 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde in prioritaire gebieden	79.552	-16.983	62.569	V-02.05
BH&OS	03.01 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde in prioritaire gebieden	303.939	-10.452	293.487	XVII-03.01
	03.02 Effectieve humanitaire hulp	210.000	23.013	233.013	XVII-03.02
V&J	31.02.20 Bekostiging Nationale politie (civ. crisisbeh. missies)	8.600	0	8.600	VI-31.02.20
Defensie	01.01 Crisisbeheersingsoperaties inclusief contributies	4.400	0	4.400	X-01.01
		609.743	-7.674	602.069	
3. Europese samenwerking					
BZ	03.02 Een effectief, efficiënt en coherent optreden van de Unie ten opzichte van derde landen en regio's, inclusief ontwikkelingslanden	177.177	-21.052	156.125	V-03.02
Toerek.	EU-begroting	329.867	0	329.867	Toerekening
		507.044	-21.052	485.992	
4. Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede en versterkte ontwikkelingskaders					
BH&OS	01.01 Een sterke internationale concurrentiepositie	2.147	-1.643	504	XVII-01.01
	04.01 Voedselzekerheid	303.105	37.185	340.290	XVII-04.01
	04.02 Effectief armoedebeleid van ontwikkelingslanden	244.138	61.671	305.809	XVII-04.02
	04.03 Private sectorontwikkeling	347.528	-81.105	266.423	XVII-04.03
V&J	13.03.01 Rechtshandhaving/Tech.ass. bij drugsbestr. Suriname	200	-141	59	VI-13.03.01
Financiën	04.20 Mult. Ontw. Banken en Fondsen	33.054	149.907	182.961	IXB-04.20
EZ	16.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (FAO)	3.556	44	3.600	XIII-16.95

		Begroting 2013	Mutatie	Realisatie 2013	Begroting/artikel
Toerek.	EKI-kwijtschelding	150.000 1.083.728	-150.000 15.918	0 1.099.646	Toerekening
5. Sociale vooruitgang					
BH&OS	05.01 Goed onderwijs, goed opgeleide bevolking en capaciteit voor onderzoek en innovatie voornamelijk ten behoeve van de beleidsprioriteiten	196.004	13.385	209.389	XVII-05.01
	05.02 Versterking van het maatschappelijk middenveld in ontwikkelingslanden	456.125	-4.055	452.070	XVII-05.02
	05.03 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	52.470	-776	51.694	XVII-05.03
	05.04 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	391.464	6.630	398.094	XVII-05.04
OCW	06.70 HBO (beurzen niet EU)	3.453	0	3.453	VIII-06.01
	07.70/76 Wetenschappelijk onderwijs	54.564	517	55.081	VIII-07.10
	16.70 Onderzoek en wetenschappen: WOTRO	454	0	454	VIII-16.01
EZ	17.35 Groen onderwijs van hoge kwaliteit (Intern. onderwijs)	35	-20	15	XIII-17.10
	17.10 Groen onderwijs van hoge kwaliteit (ISRIC)	1.198	20	1.218	XIII-17.10
		1.155.767	15.701	1.171.468	
6. Duurzaam water- en milieubeheer					
BH&OS	06.01 Duurzaam milieugebruik wereldwijd	206.213	-39.268	166.945	XVII-06.01
	06.02 Efficiënt en duurzaam watergebruik, veiliger delta's en stroomgebieden en verbeterde toegang tot drinkwater en sanitaire voorzieningen in ontwikkelingslanden/partnerlanden	190.977	-32.959	158.018	XVII-06.02
I&M	23.01 Meteorologie en seismologie (contributie WMO)	27	7	34	XII-23.01
EZ	16.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (UNEP)	243	0	243	XIII-16.95
		397.460	-72.220	325.240	
7. Consulaire belangenbehartiging en migratie en ontwikkeling					
BH&OS	07.01 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	9.000	-954	8.046	XVII-07.01
Toerek.	Opvang van asielzoekers	271.359 280.359	2.966 2.012	274.325 282.371	Toerekening

		Begroting 2013	Mutatie	Realisatie 2013	Begroting/artikel
8. Het internationaal uitdragen Nederlandse waarden en belangen					
BZ	08.03 Vergroten van begrip en/of steun voor Nederlandse zienswijzen, standpunten en beleid in het buitenland en het versterken van het draagvlak in eigen land voor het buitenlandbeleid	136	-36	100	V-08.03
BH&OS	08.01 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	11.121	-1.322	9.799	XVII-08.01
	08.02 Vergroten van begrip en/of steun voor Nederlandse zienswijzen, standpunten en beleid in het buitenland en het versterken van het draagvlak in eigen land voor het buitenlandbeleid	15.600	-1.179	14.421	XVII-08.02
		26.857	-2.537	24.320	
Algemeen					
11.1	Apparaatsuitgaven	225.980	-34.085	191.895	V-11.01
		225.980	-34.085	191.895	
Totaal ODA binnen HGIS		4.334.153	-113.943	4.220.210	
ODA buiten HGIS (instituten EZ)		4.725	-4.725	4.725	
TOTAAL ODA		4.338.878	-118.668	4.224.935	

Bijlage 3. ODA-prestatie 2013 (bedragen in miljoenen EUR)**ODA-prestatie in 2013**

ODA-uitgaven (1)	4.224,9
Af: Aflossingen op ODA-leningen (2)	46,3
Af: Ontvangsten op eerdere ODA-uitgaven (3)	87,5

Netto ODA (1-2-3)	4.091,1
-------------------	---------

<i>BNP 2013</i>	612.170,0
-----------------	-----------

ODA-prestatie 2013	0,67%
---------------------------	--------------

Bijlage 4. ODA-uitgaven 2013 in hulprelatie- overgangsrelatie- en exitlanden**Hulprelatielanden****2013****Afghanistan**

3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	29.964.000
totaal	29.964.000

Burundi

3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	6.500.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	9.747.000
4.3 Private sector ontwikkeling	1.175.000
5.4 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV Aids	3.406.000
6.1 Duurzaam milieugebruik wereldwijd	3.606.000
totaal	24.434.000

Jemen

3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	2.903.000
4.2 Effectief armoedebeleid van ontwikkelingslanden	15.000
4.3 Private sector ontwikkeling	108.000
5.1 Onderwijs en onderzoek	3.263.000
5.3 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	349.000
5.4 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV Aids	5.662.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	3.986.000
totaal	16.286.000

Mali

3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	4.868.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	4.187.000
4.3 Private sector ontwikkeling	1.902.000
5.1 Onderwijs en onderzoek	9.494.000
5.4 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV Aids	17.185.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	5.655.000
totaal	43.291.000

Palestijnse gebieden

1.2 Bescherming van de rechten van de mens (H5)	193.000
3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	10.294.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	2.480.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	476.000
totaal	13.443.000

Rwanda

3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	5.954.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	26.772.000
4.2 Effectief armoedebeleid van ontwikkelingslanden	214.000
4.3 Private sector ontwikkeling	1.299.000
6.1 Duurzaam milieugebruik wereldwijd	2.827.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	201.000
totaal	37.267.000

Zuid-Soedan

3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	33.890.000
totaal	33.890.000

Overgangsrelatielanden**2013****Bangladesh**

3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	1.442.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	6.414.000
4.3 Private sector ontwikkeling	1.601.000
5.1 Onderwijs en onderzoek	9.571.000
5.3 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	1.755.000
5.4 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV Aids	4.395.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	28.768.000
totaal	53.946.000

Benin

3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	1.384.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	6.913.000
4.3 Private sector ontwikkeling	1.218.000
5.4 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV Aids	3.237.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	15.708.000
totaal	28.460.000

Ethiopië

3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	3.606.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	31.420.000
4.3 Private sector ontwikkeling	492.000
5.1 Onderwijs en onderzoek	392.000
5.4 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV Aids	16.292.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	4.500.000
totaal	56.702.000

Ghana

4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	6.580.000
4.3 Private sector ontwikkeling	175.000
5.3 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	20.000
5.4 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV Aids	6.281.000
6.1 Duurzaam milieugebruik wereldwijd	127.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	3.009.000
totaal	16.192.000

Indonesië

3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	5.669.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	2.298.000
4.3 Private sector ontwikkeling	983.000
5.1 Onderwijs en onderzoek	9.879.000
6.1 Duurzaam milieugebruik wereldwijd	1.569.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	7.647.000

totaal	28.045.000
Kenia	
3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	5.333.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	5.122.000
4.3 Private sector ontwikkeling	2.687.000
5.4 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV Aids	1.541.000
6.1 Duurzaam milieugebruik wereldwijd	5.163.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	4.272.000
totaal	24.118.000
Mozambique	
3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	856.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	11.569.000
4.3 Private sector ontwikkeling	672.000
5.2 Maatschappelijk middenveld	14.000
5.3 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	1.084.000
5.4 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV Aids	15.074.000
6.1 Duurzaam milieugebruik wereldwijd	2.000.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	9.884.000
totaal	41.153.000
Oeganda	
3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	12.811.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	11.592.000
5.1 Onderwijs en onderzoek	2.758.000
5.3 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	34.000
totaal	27.195.000
Regionale programma's 2013	
Afrika Grote Meren	
3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	4.444.000
4.1 Toegenomen voedselzekerheid in partnerlanden	3.511.000
6.1 Duurzaam milieugebruik wereldwijd	10.415.000
6.2 Integraal waterbeheer, drinkwater en sanitatie	1.241.000
totaal	19.611.000
Hoorn van Afrika	
3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	2.916.000
	2.916.000
Midden-Amerika Programma	
3.1 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde	12.489.000
totaal	12.489.000
Exitlanden 2013	
Bolivia	15.919.000
Burkina Faso	32.177.000
Colombia	9.589.000
Congo, Democratische Republiek	1.712.000

Egypte	2.847.000
Guatemala	2.198.000
Georgië	0
Kosovo	0
Moldavië	0
Mongolië	282.000
Nicaragua	4.467.000
Pakistan	18.792.000
Soedan	5.682.000
Senegal	4.405.000
Suriname	1.641.000
Tanzania	7.497.000
Vietnam	477.000
Zambia	5.348.000
Zuid-Afrika	6.381.000

Totaal Exitlanden	119.414.000
--------------------------	--------------------

Bijlage 5. Non-ODA uitgaven 2013 per beleidsthema (bedragen x EUR 1000)

		Begroting 2013	Mutatie	Realisatie 2013	Begroting/artikel
1. Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten					
BZ	01.01 Een goed functionerende internationale rechtsorde	47.130	4.549	51.679	V-01.01
	01.02 Bescherming van de rechten van de mens	18.525	-943	17.582	V-01.02
BH&OS	02.02 Mensenrechten	2.016	-2.016	0	XVII-02.02
V&J	91.01.02/91.01.09 Europol/Eurojust	27.524	-4.263	23.261	VI-91.01.02
	33.03.10 Rechtshandhaving/NFI	519	15	534	VI-33.03.10
		95.714	-2.458	93.256	
2. Vrede, veiligheid en stabiliteit					
BZ	02.01 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de nationale en bondgenootschappelijke veiligheid	20.721	2.600	23.321	V-02.01
	02.02 Bestrijding en terugdringing van het internationale terrorisme en andere vormen van internationale criminaliteit	500	0	500	V-02.02
	02.03 Bestrijding van proliferatie van massavernietigingswapens, bevordering van ontwapening, wapenbeheersing en het voeren van een restrictief en transparant wapenexportbeleid	9.502	3.124	12.626	V-02.03
	02.05 Veiligheid, goed bestuur en rechtsorde in prioritaire gebieden	139.967	-12.511	127.456	V-02.05
BH&OS	03.02 Effectieve humanitaire hulp	2.067	-1.188	879	XVII-03.02
V&J	31.02.20 Bekostiging Nationale politie (civ. crisisbeh. missies)	0	5.432	5.432	VI-31.02.20
	36.02.58 Nat. Veiligheid en terrorismebestrijding (NSS)	700	376	1.076	VI-36.02.58
BZK	62.01 Apparaat	0	500	500	VII-62.01
Defensie	01.01 Crisisbeheersingsoperaties inclusief contributies	186.100	-20.080	166.020	X-01.01
		359.557	-21.747	337.810	
3. Europese samenwerking					
3.3	Een hechtere Europese waardengemeenschap	9.748	394	10.142	V-03.03
3.4	Versterkte Nederlandse positie in de Unie van 27	3.860	250	4.110	V-03.04
Toerek.	EU-begroting	75.733	0	75.733	Toerekening
		89.341	644	89.985	
4. Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede en versterkte ontwikkelingskaders					
BZ	04.02 Effectief armoedebeleid van ontwikkelingslanden	2.300	-2.014	286	V-04.02
BH&OS	01.01 Een sterke internationale concurrentiepositie	87.050	-661	86.389	XVII-01.01

		Begroting 2013	Mutatie	Realisatie 2013	Begroting/artikel
	04.02 Effectief armoedebeleid van ontwikkelingslanden	12.798	-9.731	3.067	XVII-04.02
	04.03 Private sectorontwikkeling	7.150	-5.262	1.888	XVII-04.03
	04.04 Effectieve Nederlandse handels- en investeringsbevordering	6.960	4.365	11.325	XVII-04.04
V&J	91.01.01 Effectieve besturing van het Justitieapparaat/WIPO	243	-43	200	VI-91.01.01
I&M	17.01 Luchtvaart	1.115	116	1.231	XII-17.01
	18.01 Scheepvaart	925	-68	857	XII-18.01
EZ	11.55 Opdrachten	137	-137	0	XIII-11.55
	11.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.396	-737	1.659	XIII-11.95
	12.05 Subsidies	4.385	-1.683	2.702	XIII-12.05
	12.65 Baten- en lastendiensten (attachés)	5.857	-1.410	4.447	XIII-12.65
	12.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	390	-38	352	XIII-12.95
	13.65 Baten- en lastendiensten (attachés)	10.455	22	10.477	XIII-13.65
	13.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.745	-432	2.313	XIII-13.95
	16.55 Opdrachten	160	-160	0	XIII-16.55
	16.65 Bijdragen aan baten-lastendiensten	1.000	11.646	12.646	XIII-16.65
	16.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (FAO)	3.417	989	4.406	XIII-16.95
	16.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (Clinton Foundation)	0	4.366	4.366	XIII-16.95
	16.95 Overig	699	-699	0	XIII-16.95
	18.55 Opdrachten	61	-61	0	XIII-18.55
	18.95 Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	888	-420	468	XIII-18.95
		151.131	-2.252	148.879	
5. Sociale vooruitgang					
BH&OS	05.01 Goed onderwijs, goed opgeleide bevolking en capaciteit voor onderzoek en innovatie voornamelijk ten behoeve van de beleidsprioriteiten	2.596	0	2.596	XVII-05.01
	05.04 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	1.493	165	1.658	XVII-05.04
OCW	07.70/76 Wetenschappelijk onderwijs	3.281	7	3.288	VIII-07.10
VWS	9.12 Internationale samenwerking/WHO partnerschap	4.721	0	4.721	XVI-97.01
		12.091	172	12.263	
6. Duurzaam water- en milieubeheer					
BH&OS	06.01 Duurzaam milieugebruik wereldwijd	770	80	850	XVII-06-01

		Begroting 2013	Mutatie	Realisatie 2013	Begroting/artikel
I&M	11.01 Algemeen waterbeleid (Partners voor Water)	9.536	2.079	11.615	XII-01.01
	23.01 Meteorologie en seismologie (contributie WMO)	709	216	925	XII-09.01
	19.02 Int. Beleid, coordinatie en samenwerking	5.364	-2.291	3.073	XII-06.03
	19.02 Int. Beleid, coordinatie en samenwerking/CDM	31.686	-1.781	29.905	XII-06.03
EZ	14.55 Opdrachten (Joint Implementation)	33.651	-23.244	10.407	XIII-14.55
	14.65 Bijdragen aan baten-lastendiensten	0	437	437	XIII-14.65
	14.95 Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	1.005	-662	343	XIII-14.95
		82.721	-25.166	57.555	
7. Consulaire belangenbehartiging en migratie en ontwikkeling					
BZ	07.01 Op basis van eigen verantwoordelijkheid consulaire dienstverlening bieden aan Nederlanders in het buitenland	14.809	1.044	15.853	V-07.01
	07.02 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	1.155	-47	1.108	V-07.02
		15.964	997	16.961	
8. Het internationaal uitdragen Nederlandse waarden en belangen					
BZ	08.01 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	7.246	-1.428	5.818	V-08.01
	08.02 Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale organisaties in Nederland	13.775	14.047	27.822	V-08.03
	08.03 Vergroten van begrip en/of steun voor Nederlandse zienswijzen, standpunten en beleid in het buitenland en het versterken van het draagvlak in eigen land voor het buitenlandbeleid	22.282	-1.900	20.382	V-08.03
BH&OS	08.01 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	1.822	-1.044	778	XVII-08.01
OCW	08.71/76/77 Int. Beleid: Cultuur overig	904	-189	715	VIII-08.11
	14.70/71 Cultuur: overig	4.566	1.000	5.566	VIII-14.01/02/04
		50.595	10.396	60.991	
Overige uitgaven					
9.1	Geheim	0	163	163	V-9.1
10.1	Nominaal en onvoorzien	33.597	-29.839	3.758	V-10.01
11.1	Apparaatsuitgaven	544.239	-41.762	502.477	V-11.01
Div. dept.	Attachés	47.268	-13.432	33.836	Div. Begrotingen
		625.104	-84.870	540.234	
Totaal non-ODA		1.482.218	-124.194	1.358.024	